

IMATRAN SEUDUN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA 2020–2024

Päivitys vuodelle 2024

Sisällys

1 JOHDANTO JA OHJELMAKAUDEN 2020 – 2024 TEEMA: YHDENMUKAINEN VALVONTA JA YHTEISTYÖ	5
1.1 Johdanto	5
1.2 Valvontaohjelmakauden 2020 – 2024 teema ja yhteiset painopistealueet.....	6
1.2.1 Arviointi- ja ohjauskäynnit.....	6
1.2.2 Viranomaisyhteistyö	6
1.2.3 Yhteistyö toimijoiden kanssa	7
1.2.4 Varautuminen	7
1.3 Valvontaohjelmakauden muut painopisteet.....	8
2 IMATRAN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO.....	8
2.1 Toimialue	8
2.2 Valvonnan voimavarat.....	8
2.2.1 Henkilöstö.....	8
2.3 Tiedonhallinta.....	10
2.3.1 Yksikön omat järjestelmät	10
2.3.2 Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmät	11
2.3.3 Valtakunnalliset tietojärjestelmät	11
2.4 Tiedottaminen	13
2.4.1 Sisäinen viestintä	13
2.4.2 Ulkoinen viestintä.....	13
2.5 Häiriötilanteisiin varautuminen.....	14
2.5.1 Kunnan elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä.....	14
2.6 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	14
3 TOIMINTA VALVONTASUUNNITELMAKAUDELLA 2020 – 2024	15
3.1 Suunnitelmallinen valvonta.....	15
3.1.1 Riskinarviointi ja valvonnan tehokas kohdentaminen.....	15
3.1.2 Valvontakohteiden/valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet	15
3.1.3 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	16
3.2 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta ja muu valvontaa tukeva työ	16
3.3 Valvonnan kustannukset ja maksullisuus	17
4 VALVONTASUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEEN JA TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	18
4.1 Valvontasuunnitelman hyväksyminen.....	18
4.2 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	18
5 VALVONNAN TOIMIALAT	19
5.1 Elintarvikevalvonta	19

5.1.1	Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet	20
5.1.2	Kohdetyypit	21
5.1.3	Riskinarviointi ja valvontakohteiden tarkastustiheys.....	21
5.1.4	Tarkastus.....	21
5.1.5	Näytteenotto	22
5.1.6	Elintarvikelain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta	22
5.2	Terveydensuojelu	23
5.2.1	Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet	23
5.2.3	Kohdetyypit	24
5.2.4	Riskinarviointi ja tarkastustiheys	24
5.2.5	Tarkastus.....	25
5.2.6	Näytteenotto	26
5.2.7	Terveydensuojelulain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta	27
5.3	Tupakkalain mukainen valvonta.....	27
5.3.2	Kohdetyypit	29
5.3.3	Riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys.....	29
5.3.4	Tarkastus.....	29
5.3.5	Valvonnassa käytettävät menetelmät.....	30
5.3.6	Tupakkalain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta.....	30
5.4	Läkelain mukainen valvonta	30
5.5	Eläinlääkintähuollon suunnitelma	30
5.5.1	Eläinlääkintähuollon vuosittaiset painopistealueet	31
5.5.2	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen.....	31
5.5.3	Eläinten terveyden valvonta.....	34
5.5.4	Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	36
5.5.5	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	37
5.5.6	Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta	38

Valvontasuunnitelman liitteet

- 1 Ympäristöterveydenhuollon valvontaa ohjaavaa lainsäädäntöä
- 2 Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö
- 3 Suunnitelma voimavarojen jakautumisesta
- 4 a) Elintarvikevalvonnan vuosisuunnitelma
- 4 b) Elintarvikevalvonnan kohteet, tarkastukset ja näytteet
- 4 c) Elintarvikevalvonnan tarkastuksen sisältö
- 5 a) Terveysuojelun vuosisuunnitelma
- 5 b) Terveysuojelun kohteet, tarkastukset ja näytteenotto
- 5 c) Terveysuojelun tarkastuksen sisältö
- 6 a) Tupakkalain mukaisen valvonnan vuosisuunnitelma
- 6 b) Tupakkavalvonnan kohteet ja tarkastukset
- 6 c) Tupakkalain mukaisen tarkastuksen sisältö
- 7 a) Eläinlääkintähuollon vuosisuunnitelma
- 7 b) Eläinlääkintähuollon resurssikartoitus
- 7 c) Eläinlääkintähuollon laboratoriopalvelut

Valvontasuunnitelmassa käytetyt lyhenteet ja niiden selitykset

AVI	Aluehallintovirasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
Valvira	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
Oiva	Elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmä
VYHA	Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä
RYMY	Ruokamyrkytyssepidemioiden ilmoitusjärjestelmä
VASU	Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma
VATI	Ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä
Ilppa	Ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu
Elmo	Ruokaviraston laboratorio- ja valvontatietojärjestelmä
htv	Henkilötyövuosi = 220 henkilötyöpäivää
EKSOTE	Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri
EKHVA	Etelä-Karjalan hyvinvointialue, aloitti 1.1.2023

1 JOHDANTO JA OHJELMAKAUDEN 2020–2024 TEEMA: YHDENMUKAINEN VALVONTA JA YHTEISTYÖ

1.1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Tarkoituksena on varmistaa korkealaatuinen ympäristöterveydenhuollon valvonta. Tämä edellyttää, että valvonta on suunnitelmallista, sitä tehdään riittävin voimavaroin ja se on oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa. Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu terveydensuojelu, elintarvike- ja tupakkalain valvonta sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä eläinlääkäripalvelut.

Kunnan valvontasuunnitelmavelvoitteesta on säädetty ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännössä. Suunnitelma on hyväksyttävä kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa toimielimessä ja toimitettava Etelä-Suomen aluehallintovirastolle ennen kyseisen valvontajakson alkua. Tässä suunnitelmassa on otettu huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat ja niiden päivitykset vuodelle 2023–2024.

Valvontasuunnitelman liitteenä ovat yksityiskohtaisemmat vuosisuunnitelmat elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelulain ja tupakkalain mukaisesta valvonnasta, eläinlääkintähuollosta sekä **eläinsuojelu** eläinten hyvinvointi - ja eläintautivalvonnasta. Suunnitelmassa on huomioitu myös lääkelain mukainen valvonta.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan ylimmästä takia vastaa kaksi ministeriötä, Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). Näiden alla taas toimii kaksi keskusvirastoa, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) sekä Ruokavirasto. Päävastuu ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimeenpanosta on kunnilla. Kunnille ja aluehallintovirastoille kuuluu valvontatehtäviä ympäristöterveydenhuollon kaikilla osa-alueilla. Kunnalla tarkoitetaan tässä ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköä, joka voi koostua yksittäisestä kunnasta tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020–2024 ja päivitys vuosille 2023–2024 on laadittu Ruokaviraston ja Valviran yhteistyönä. Valtakunnallisilla valvontaohjelmilla ohjataan kuntien valvonnan suunnittelua ja yhtenäistetään valvonnanohjausta.

Ruokavirasto on julkaissut monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (VASU) vuosille 2021–2024 ja Valvira terveydensuojelun valvontaohjelman päivityksen vuosille 2023–2024. Myös eläinlääkintähuollon valtakunnallinen valvontaohjelma (EHO) on päivitetty vuodelle 2024. Nämä päivitykset on mahdollisuuksien mukaan huomioitu tässä paikallisessa valvontasuunnitelmassa ja sen liitteissä.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnalliset valvontaohjelmat paikallisten tarpeiden mukaisesti. Eläinlääkintähuoltolain osalta kuntien on otettava lisäksi huomioon myös alueellinen suunnitelma. Kunnat toteuttavat itsenäisesti valvontaohjelmien mukaisiksi laatimiaan valvontasuunnitelmia. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut.

Liite 1: Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö

1.2 Valvontaohjelmakauden 2020–2024 teema ja yhteiset painopistealueet

Valvontaohjelmassa kaudelle 2020–2024 on asetettu teemaksi yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valvontaohjelman mukaan valvonnan vaikuttavuutta edistetään valtakunnallisesti seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- arviointi- ja ohjauskäynnit
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen

Lisäksi keskusvirastot ovat asettaneet toimialakohtaisia painopisteitä ohjelmakaudelle. Nämä huomioidaan toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

1.2.1 Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirastot toteuttavat ympäristöterveydenhuollon lakeihin perustuen valvontaa, ohjausta ja arviointia, jonka yhtenä toteuttamistapana ovat valvontayksiköihin kohdentuvat arviointi- ja ohjauskäynnit. Käynneillä selvitetään valvontayksikön toiminnan lainsäädännön- ja suunnitelmienmukaisuutta sekä toiminnan tehokkuutta ja sopivuutta tavoitteiden saavuttamiseksi. Käyntien tavoitteena on turvata valvonnan laatu ja yhtenäisyys sekä edistää resurssien tarkoituksen mukaista kohdentamista riskiperusteisesti.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki Imatran seudun ympäristöviranomaiseen arviointi- ja ohjauskäynnin touko-kesäkuussa 2022. Arviointiin sisältyivät kaikki valvontayksikön eri toimialat eli ympäristöterveydenhuollon yhteinen arviointi, elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun ja tupakkalain valvonta sekä eläinlääkintähuolto. Loppuraportit valmistuivat 1.11.2022.

Raportit yksikköön tehdyistä arviointi- ja ohjauskäynneistä on viety tiedoksi lautakuntaan ja otetaan huomioon valvonnan kehittämistyössä. Aluehallintovirastoon on annettu vastineet korjattavien asioiden osalta vuonna 2023 ja aluehallintovirasto seuraa ympäristöterveydenhuollon tehtävien toteumaa tulevina vuosina.

1.2.2 Viranomaisyhteistyö

Hallintolain mukaan viranomaisten on autettava toisiaan sekä pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Ympäristöterveydenhuollon tehtävät edellyttävät jatkuvaa vuoropuhelua ja yhteistyötä eri viranomaisten (mm. rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu, työsuojelu, pelastuslaitos, verohallinto, poliisi, maankäyttö, ELY-keskus) kesken.

Ympäristöterveydenhuollon siirryttyä alueellisiin yksiköihin on yhteydenpito ja vuoropuhelu peruskunnan viranomaisten kanssa entistäkin tärkeämpää. Yhteistyötä onkin tehtävä niin varautumiseen kuin toimijoiden valvontaan (luvat, ilmoitukset ja muu valvonta) liittyen. Valvontaohjelmassa linjataan, että yhteistyötä on tarpeen edelleen kehittää myös valvontayksiköiden välillä.

Ympäristötoimi on tehnyt aktiivista ja hedelmällistä yhteistyötä lähialueiden ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden kanssa jo vuosia. Tätä työtä jatketaan ja kehitetään edelleen valvontakauden aikana. Yhteistyömuotoja ovat mm. säännölliset tapaamiset niin tarkastajien, eläinlääkärien kuin terveysvalvonnan johtajienkin kesken sekä yhteiset koulutus- ja työohjaus- ja keskustelutilaisuudet.

Samoin tehdään viranomaisyhteistyötä muiden kunnallisten ja alueellisten viranomaisten kanssa. Yhteistarkastuksia eri viranomaisten kanssa tehdään aina kun se on järkevää ja mahdollista.

Ohjelmakauden aikana on tarkoitus mahdollisuuksien mukaan kehittää viranomaisyhteistyötä. Vuoden 2023 alusta lähtien sosiaali- ja terveystieteiden Eksote ja Etelä-Karjalan pelastuslaitos muodostivat yhdessä uuden Etelä-Karjalan hyvinvointialueen (Ekhva) ja yhteistyötä tehdään myös hyvinvointialueen toimijoiden kanssa.

1.2.3 Yhteistyö toimijoiden kanssa

Ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen edellyttää toimijoilta paljon osaamista. Viranomaisten on neuvottava, ohjattava ja ohjeistettava toimijoita mm. lainsäädäntöön ja sen tulkintaan liittyvissä asioissa. On myös suotavaa antaa toimijoille vaikuttamismahdollisuuksia silloin kun se on mahdollista. Valtakunnallisen valvontaohjelman yhtenä painopistealueena on yhteistyön vahvistaminen toimijoiden kanssa.

Valvontaohjelmassa mm. ehdotetaan, että valvonta voisi järjestää keskustelutilaisuuksia tai hyödyntää sähköisiä alustoja yhteistyössä toimijoiden kanssa. Samoin sosiaalisen median mahdollisuuksia voisi käyttää entistä laajemmin hyväksi. Tiedonkulun painopistettä tulisi siirtää aikaisemmasta melko yksisuuntaisesta mallista entistä vuorovaikutteisempaan ja keskustelempaan malliin. Erityisesti yhteistyötä on vahvistettava niiden toimijoiden kanssa, joilla on velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaan kuuluu oleellisena osana toimijoiden neuvonta ja ohjaus ja sitä tehdään niin suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä kuin yleisen neuvonnan keinoin. Tällä ohjelmakaudella painopisteenä olevaa yhteistyötä toimijoiden kanssa pyritään toteuttamaan paikallisesti mm. järjestämällä toimijoille mahdollisuuksien mukaan vielä aiempaa enemmän opastusta ja neuvontaa esimerkiksi neuvontaprojektien muodossa. Ohjelmakauden aikana selvitetään tarkastusten yhteydessä alueen toimijoita, joilla on velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin.

Sosiaalisen median käyttöä tiedon jakamisessa pyritään hyödyntämään ja toimijoiden tarpeita ja ajatuksia valvonnasta on tarkoitus selvittää valvontakauden aikana.

Vuonna 2023 selvitettiin opinnäytetyössä elintarviketoimijoiden ohjauksen ja neuvonnan tarvetta. Opinnäytetyössä nousi esille, että kohdetiedottaminen koetaan hyväksi. Koulutustilaisuuksia ei varsinaisesti kaivattu.

1.2.4 Varautuminen

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä veloitetaan viranomaisia ja toimijoita laatimaan suunnitelma varautumisesta häiriötilanteisiin. Terveystieteiden- ja elintarvikevalvontaviranomaisella on lainsäädännön perusteella velvollisuus toimia epäiltäessä terveyshaittaa ja vastaavasti eläintautiviranomaisella epäiltäessä vastustettavaa eläintautia.

Ohjelmakauden aikana kehitetään ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmaa.

Laajempiin valtakunnallisiin tai alueellisiin valmiusharjoituksiin ympäristöterveydenhuolto osallistuu mahdollisuuksien mukaan. Yhteistyökuntien ja muiden yhteistyötahojen kanssa pidettävissä neuvotteluissa varmistetaan, että valmiussuunnitelmissa on ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmaosuus tai siitä ollaan tietoisia. Tämän lisäksi ympäristöterveydenhuolto osallistuu omalta osaltaan kuntien järjestämiin häiriötilanneharjoituksiin.

Suuronnettomuusharjoituksiin osallistutaan teollisuuden toimijoiden kanssa. Epidemiaselvitystyöryhmän valmiutta, yhteistyömuotoja ja menettelytapoja ja kokoonpanoasioita päivitetään vuosittain.

1.3 Valvontaohjelmakauden muut painopisteet

Imatran seudun ympäristötoimessa on käytössä LaatuNet-laadunhallintajärjestelmä yhdessä Lappeenrannan seudun ympäristötoimen kanssa. Toimintakaudella 2024 keskitytään järjestelmän käytön vakiinnuttamiseen ja auditointiosaamisen laajentamiseen. Valvontaohjelmakauden aikana jatketaan yhdessä Lappeenrannan seudun ympäristötoimen kanssa menettelytapaohjeistuksen yhtenäistämistä. Tämä tapahtuu yhteisen LaatuNet-laaturjärjestelmän puitteissa mm. toiminnan auditoinneilla. Vuonna 2023 saatiin valmiiksi yhteinen laadunseurannan toimintaohje.

Vuonna 2019 käyttöön otetussa valtakunnallisessa valvontatietojärjestelmässä (VATI) on vielä puutteita, mikä aiheuttaa edelleen ongelmia. Samoin ympäristöterveydenhuollon sähköisen asioinnin kehittäminen (Ilppa) ja sen integroiminen valvontatietojärjestelmään sekä valvonnan menettelyihin tulee viemään aikaa. Suunnitelmavuodelle on varattava resursseja järjestelmän kaikkien ominaisuuksien haltuunottoon ja kohteiden ajan tasalle saattamiseen. VATI-valvontajärjestelmän tietojen ajan tasalla pitäminen vaatii jatkuvaa tietojen ylläpitämistä. Vuonna 2024 Vati kohteiden tietojen päivittäminen on yhteisenä tavoitteena, mukaan lukien yhteystiedot. Vatissa on suurena puutteena, että siinä olevat tiedot eivät täytä arkistokelpoisuutta. Arkistoinnissa valvontayksikössä otetaan käyttöön M-files ohjelma vuoden 2024 aikana.

Elintarvikelain ja terveydensuojelulain muutoksissa on säädetty veroluonteinen vuosittainen valvonnan perusmaksu. Vuodesta 2022 alkaen pääosin säännöllisen valvonnan piirissä olevilta toiminnanharjoittajilta on peritty vuosittainen 150 euron suuruisen perusmaksu. Perusmaksulla katetaan mm. toimijoille annettava ohjaus ja neuvonta. Eräät toiminnanharjoittajat, joiden toiminta on pienimuotoista, jäävät maksuvelvollisuuden ulkopuolelle. Keskusvirastot ovat antaneet tarkempaa ohjeistusta siitä, miltä toiminnoilta ei maksua peritä. Perusmaksuun liittyvää ohjeistusta on tarkennettu vuoden 2023 aikana terveydensuojelulain osalta. Valvontayksikön omaa laskutusjärjestelmää kehitetään yhteistyössä Meidän IT ja talous Oy:n (Meita) kanssa, jotta perusmaksun ja tupakkalain vuosimaksujen käytännön laskuttaminen olisi sujuvampaa. Perusmaksuun liittyen kohteiden tietoja on tarkistettava ja päivitystyöhön kuluu valvonnan resursseja.

2 IMATRAN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO

2.1 Toimialue

Imatran seudun ympäristötoimen toimialue käsittää ympäristöterveydenhuollon viranomaistehtävien sekä kunnallisten eläinlääkäripalvelujen osalta Imatran kaupungin, Parikkalan, Rautjärven ja Ruokolahden kunnat. Imatran seudun ympäristötoimen tehtäviin kuuluu ympäristöterveydenhuollon lisäksi ympäristönsuojelu.

Imatran seudun ympäristötoimen isäntäkunta on Imatran kaupunki ja ympäristötoimi on osa kaupunkikehitys- ja tekniset palvelut -toimialaa. Ympäristöterveydenhuollon viranomaisena toimii kuusijäseninen Imatran seudun ympäristölautakunta, jossa on edustus kaikista seudun kunnista.

2.2 Valvonnan voimavarat

2.2.1 Henkilöstö

Ympäristötoimeen perustettiin vuoden 2023 alusta uusi ympäristöpäällikön virka ja ympäristöpäällikkö aloitti huhtikuussa 2023. Ympäristöpäällikkö vastaa koko ympäristötoimen johtamisesta ja kehittämisestä ja toimii terveysvalvonnan esihenkilönä.

Ympäristöterveydenhuollon tärkein voimavara on henkilöstö. Imatran seudun ympäristötoimessa on 5 ympäristöterveydenhuollon ympäristöinsinööriä virkaa terveysvalvonnassa. Elintarvikevalvonnassa on osa-aikainen virka toukokuun loppuun 2024. Näitä määräaikaisia virkoja ei ole huomioitu Vyhan ohjeiden mukaisesti resurssilaskennassa.

Valvontaeläinlääkärin virasta 0,3 htv:ta on kohdennettu eläinlääkintähuollon esimiestehtäviin sekä eläinperäisen alkutuotannon valvontaan ja 0,7 htv:ta eläinsuojeluun ja eläintautivalvontaan. Praktikkoeläinlääkäreiden virkoja on viisi, yksi viranhaltija on vuonna 2024 virkavapaalla. Virkavapaalla olevan eläinlääkärille yritetään etsiä pidempiaikaista tai lyhytaikaista sijaista. Eläinlääkäreiden saatavuudessa on ongelmia koko Suomen alueella. Eläinlääkintähuollossa on lisäksi yksi vastaanottoavustajan toimi ja yksi määräaikainen vastaanottoavustajan työsuhde.

Ympäristöterveydenhuollon tukipalveluista vastaa Imatran kaupungin konsernihallinto. Tarkemmin henkilöstön lukumääriä ja tehtäviä on selvitetty liitteessä 2.

Lomien ja muiden lyhyiden poissaolojen ajan viranhaltijat toimivat toistensa sijaisina ennalta sovittuun työnohjeen mukaisesti. Praktikkoeläinlääkäreille pyritään kuitenkin järjestämään ulkopuoliset sijaiset, joskin viransijaisten saanti on ollut viime aikoina hyvin vaikeaa. Yli kuukauden mittaisiin sijaisuuksiin on haettava täyttölupaa konsernijohdolta.

Henkilöstöresurssien laskennassa käytetään henkilötyövuosia ja henkilötyöpäiviä. Yksi henkilötyövuosi (htv) on 220 henkilötyöpäivää (htpv). Ympäristöterveydenhuollon henkilövoimavaroja sekä niiden jakautumista eri valvonnan toimialoille selvitetään tarkemmin vuosittain päivitetävässä liitteessä 3.

2.2.1.1 Toimivallan siirto

Toimialueen kunnat ovat sopimusperusteisesti siirtäneet ympäristöterveydenhuollon osalta kuntien tehtävät Imatran kaupungille. Kaupunginvaltuusto on hallintosäännöllä (12.12.2022 § 132) määrittellyt ympäristölautakunnan ympäristöterveydenhuollon erityislakien mukaiseksi viranomaiseksi.

Ympäristölautakunta on laajalti delegoinut ympäristöterveydenhuollon erityislakien mukaista toimivaltaansa alaisilleen viranhaltijoille johtosäännöllä (20.11.2012 § 144) ja myöhemmillä päätöksillä. Ympäristölautakunta päättää edelleen mm. valvontasuunnitelmista, valvonnan taksoista sekä osasta pakkokeinopäätöksistä. Viranhaltijoille on delegoitu mm. tarkastus- ja näytteenotto-oikeus, ilmoitusten vastaanotto- ja käsittelyoikeus, erilaiset hyväksymispäätökset ja lausuntojen anto.

2.2.1.2 Viranhaltijoiden pätevyys ja koulutus sekä osaamisen varmistaminen

Ympäristöterveydenhuollon vakinaisten viranhaltijoiden ja sijaisten pätevyys tarkistetaan hakijan toimittamien asiakirjojen ja eläinlääkärien osalta Ruokaviraston eläinlääkärirekisterin avulla ennen virkamääräyksen antoa. Lähiesimiehet vastaavat pätevyuden varmistamisesta. Viranhaltijan tehtävänkuvauksilla varmistetaan, että kenenkään tehtäväksi ei tule pätevyuden ylittäviä tehtäviä.

Kaikilla viranhaltijoilla on toimenkuvansa edellyttämä peruskoulutus sekä kokemusta tehtävistään. Eläinlääkärien viroissa toimivien viranhaltijoiden tulee olla Suomessa laillistettuja eläinlääkäreitä. Elintarvike- ja terveysvalvonnan valvontatehtäviä suorittavalla henkilöllä on oltava vähintään tehtävään soveltuva korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinto.

Kouluttautuminen ja osaamisen muu ylläpito on merkittävä osa työtä ja oleellista kaikille viranhaltijoille. Varsinaisten koulutusten lisäksi ammattitaidon edistämiseen kuuluvat

keskusviranomaisten työnohjauspäivät, malliasiakirjoihin ja menettelytapaohjeisiin perehtyminen esim. LaatuNet - laatujärjestelmässä ja muu omaehtoinen pätevyyden lisääminen. Nykyaikaiset menetelmät ja käytössä olevat tietohallinnon laitteet ja ohjelmat mahdollistavat erilaiseen koulutukseen osallistumisen aiempaa helpommin omalta työpisteeltä tai omissa toimitiloissa. Mm. valvontatietojärjestelmä VATIn säännölliset ajankohtaistilaisuudet jatkuvat. Viranhaltijat ovat jakaneet osallistumisestaan Ruokaviraston eri valvontaverkostoihin sekä valvontaverkoston koulutustilaisuuksiin ja tuovat näistä tietoa koko työtiimin käyttöön. Lainsäädännön, uusien valvontasektorien ja kohdetyyppien valvonnasta ja valvonnan uusista menetelmistä tarvitaan koulutusta koko ajan. Häiriötilanteiden hallinnan osaamisen varmistamiseksi ja ylläpitämiseksi järjestetään sisäistä koulutusta ja osallistutaan ulkopuoliseen koulutukseen erityisesti häiriötilannesuunnitelman laatimisen ja kehittämisen osalta.

Talousarviossa on varauduttu vakinaisen henkilökunnan vuosittaiseen täydennyskoulutukseen. Henkilöstön osaamistarpeen arvio päivitetään vuosittain kehityskeskustelujen yhteydessä ja laaditaan suunnitelma ammatillisen osaamisen kehittämiseksi. Henkilöstön välisellä tiedonkululla (viestimet ja yhteiset kokoukset) varmistetaan, että jokaisella on riittävä tietämys oikeista toimintatavoista. Koulutuksissa saatua tietoa jaetaan aktiivisesti työyhteisön sisällä, mm. koulutusmateriaalit ovat kaikkien luettavissa. Henkilöstön ammattitaidon ylläpitoon, mm. ohjeiden ja lainsäädäntöön tutustumiseen on varattu työaika.

2.2.2 Tilat ja laitteet

Ympäristöterveysvalvonnan toimistotilat sijaitsevat Imatran kaupungintalolla.

Valvonnan käytettävissä on ns. peruslaitteistoa, jota voidaan käyttää tarkastuksen suorittamisessa apuna. Tarvittaessa laajempia olosuhdeselvityksiä toimijoita ohjataan käyttämään ulkopuolisia, hyväksytyjä asiantuntijoita.

Ajanmukaiset tietohallinnon laitteet ohjelmineen sekä tietoliikenne- ja puhelinyhteydet on järjestetty kaikille viranhaltijoille.

Eläinlääkäripalvelujen tuottamista varten Imatran seudun ympäristötoimella on toimitilat Parikkalassa ja Ruokolahdella. Molemmilla vastaanotoilla on perusvarustus sekä suur- että pieneläinten hoitoon.

2.3 Tiedonhallinta

2.3.1 Yksikön omat järjestelmät

Vati on valtakunnallinen toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä. Asiakirjat käsitellään edelleen myös verkkolevyillä ja arkistoidaan osittain paperiversioina. Kokoushallinta hoidetaan MFiles-järjestelmässä. Arkistoinnissa otetaan käyttöön M-files ohjelma vuoden 2024 aikana. Valvonnan suunnitteluun ja raportointiin käytetään vielä jonkin verran yksikön omia Excel-taulukoita, pääasiassa Vati ohjelmaa. Laadunhallintaa varten ympäristötoimeen on hankittu lisenssi LaatuNet-järjestelmään.

Henkilöstön koulutus- ja lomatiejoja hallinnoidaan Personec F ESS - järjestelmällä. Imatran kaupungin palautejärjestelmän kautta asiakkaat ja kuntalaiset voivat antaa palautetta ja tehdä ehdotuksia kaupungille.

Kaikkissa palvelupisteissä olevat tietokoneet on liitetty Imatran kaupungin tietoverkkoon. Tietohallinnon palvelut kaupunki ostaa Meita Oy:ltä (Meidän It ja talous Oy). Tietohallinnon palveluihin sisältyvät myös varmuuskopiointi ja tietoturvajärjestelmät.

2.3.2 Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmät

Ajanvarausjärjestelmää ja omaa tietokonepohjaista potilaskortistoa kukin eläinlääkäri ylläpitää itse potilasohjelman avulla. Vastaanotoilla on eläinlääkärien ja vastaanottoapulaisten yhteiskäytössä klinikkaohjelma KliniQ. Ohjelmistotuki KliniQ-ohjelmaan tulee TeraKuu-firmalta. Teknisen tuen sähköiseen toimintaympäristöön tarjoaa Meita Oy. KliniQ -ohjelma on myös eläinlääkärisijaisten käytössä sijaistuksien aikana.

2.3.3 Valtakunnalliset tietojärjestelmät

2.3.3.1 VATI

Valvontayksikkö käyttää valtakunnallista valvontatietojärjestelmä VATIa, jolla hallitaan elintarvike-, terveysuojelu- ja tupakka- sekä lääkelain mukaisten kohteiden rekisteriä. VATIin kirjataan tehdyt valvontatoimenpiteet ja linkitetään valvonta-asiakirjat ja se toimii päivittäisen valvontatyön työkaluna. Järjestelmä hallinnoi kohdetietoja, kohteen suoritteita, todistuksia, hakemuksia, lupia, päätöksiä, työjonoa ja yhteydenottoja. Vatin kehittämistyötä jatketaan yhä.

Valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu (Ilppa) aloitti toimintansa marraskuussa 2020. Ilpassa toiminnanharjoittaja voi ilmoittaa mm. elintarvikelain ja terveysuojelulain mukaisen toiminnan aloittamisesta, olennaisesta muuttamisesta ja lopettamisesta. Vuonna 2023 lippaan tuli sairastumis- ja haittaepäilyilmoitukset ja kuluttaja voi ilmoittaa sairastumisesta tai muusta haitasta, jonka epäilee aiheutuneen elintarvikkeesta, talousvedestä tai uimavedestä (esim. ruokamyrkytys). Ilpasta tiedot tulevat sähköisesti VATIin kyseisen valvontayksikön käsiteltäväksi. Lopettamisilmoitusten saaminen joko Vati järjestelmän tai muuta kautta on tärkeää, jotta valvontarekisteritiedot saadaan pidettyä ajan tasalla.

Vatiin on tullut vuonna 2023 uusi raporttityökalu ja sieltä on saavissa lukuisia erilaisia raportteja. Vatin raporttien käyttöön ei ole valitettavasti järjestetty koulutusta ja käyttöohjeet ovat suhteellisen suppeat. Ruokavirastolla ei ole oman ilmoituksen mukaan resurssia raportointi osuuden koulutuksen järjestämiseen. Raporteissa on useassa valvontayksikössä havaittu monia virheitä.

Talousvesivalvontaan liittyen laboratorion on siirrettävä viranomaisille tarkoitetut tutkimustulokset sähköisesti Valviran osoittamaan tietojärjestelmään eli Vatiin. Valvontatutkimusten tulokset siirtyvät Vati tietojärjestelmästä vesi.fi sivustolle ja ovat siellä vedenkäyttäjien saatavilla. Raportointivelvoitetta on laajennettu ja vuodesta 2023 alkaen on kaikkien talousvesiasetuksen 1352/2025 mukaisten vedenjakelualueiden tutkimustulokset saatava tietojärjestelmään. Jotta talousvesinäytteiden tulokset saadaan siirtymään vesi.fi sivustolle, täytyy vedenjakelualueille laatia Vati järjestelmään näytteenottosuunnitelmat. Näytteenottosuunnitelmien laatiminen on monivaiheista ja työlästä ja niiden laatimiseen ja tutkimustulosten käsittelyyn on varattava resurssia.

Tietojärjestelmä vaikuttaa merkittävästi valvontaviranomaisen toimintaympäristöön, sillä mahdolliset vikatilanteet ja kehittämistyö vievät aikaa lainsäädännön toimeenpanolta ja valvonnalta. VATIin käyttöön on varattava edelleen normaalia enemmän resurssia.

2.3.3.2 VYHA

VYHA on ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä. Keskusviranomainen käyttää VYHA-järjestelmää valvontaa ja valvontayksikköä koskevien tietojen keräämiseen. Tällaisia ovat mm. henkilöstöresurssit, valvontasuunnitelma ja sen toteutuman sanallinen arvio.

VYHAN tiedot on pidettävä ajan tasalla ja yksikön on edistettävä omaa raportointiaan, jotta oman toiminnan vaikuttavuutta, riskiperusteisuutta ja tuloksellisuutta voidaan selkeämmin edistää.

2.3.3.3 Tupakkatuotteiden myyntiluparekisteri

Valvira ja kunnat pitävät tupakkalaissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tupakkatuotteiden vähittäismyynnin luparekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty vähittäismyyntilupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa. Valvira huolehtii luparekisterin ylläpidosta sekä toimii samalla lupajärjestelmän rekisteriviranomaisena.

2.3.3.4 Valvonnan viranomaisekstranet

Valvonnan viranomaisekstranet on Ruokavirastolla ja Valviralla. Nämä ovat vain viranomaisille suunnattuja ja suljettuja verkkopalveluita, jotka tehostavat toimialan viranomaisten välistä viestintää.

2.3.3.5 Eläinlääkintähuollon valtakunnalliset tietojärjestelmät

TRACES (Trade Control and Expert System) on EU:n komission ylläpitämä järjestelmä, jonka tarkoituksena on parantaa elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyttä ja valvontaa EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista. Osalla kunnaneläinlääkäreistä on TRACES-tunnukset ja nämä kunnaneläinlääkärit pystyvät suorittamaan virallisia TRACES-tarkastuksia ulkomaille lähteville eläimille.

Kartturi -sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Kartturi-sovelluksella piirretään karttapohjalle rajoitusvyöhykkeet sekä haetaan vyöhykkeiltä tilat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Kartturilla voi tehdä raportteja ja listoja alueen eläintenpitopaikoista.

Rokotusrekisteri on pääasiassa nautojen, lampaiden ja vuohien rokotusrekisteri, jolla voidaan hallinnoida viranomaisten edellyttämien rokotusten tietoja muun muassa mahdollisen sinikielitautiepidemian aikana.

Vuonna 2022 käynnistettiin Vetportti, joka on Ruokaviraston ylläpitämä selainpohjainen asiointipalvelu eläinlääkäreille. Vetportilla eläinlääkärit voivat ilmoittaa vuonna 2022 ilmoitusvelvollisiksi tulleet mikrobilääkkeiden käyttötiedot suoraan Ruokavirastolle. Kunnaneläinlääkärien käytössä olevan potilasohjelmat on linkitetty suoraan Vetporttiin, jolloin potilasohjelmia käyttävien eläinlääkärien ei tarvitse käydä erikseen kirjaamassa mikrobilääketietoja järjestelmään.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterisovellus on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu sovellus. Kyseisellä sovelluksella rekisteröidään kaikki lammas-, nauta-, sika- vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten- ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät, kameli- ja hirvieläintenpitäjät sekä hevoseläinten pitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat pitopaikkakohtaiset merkintätunnukset. Eläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröinnistä vastaa maaseutuasiamies.

Yksittäisiä Ruokaviraston ylläpitämiä eläinrekistereitä ovat nautarekisteri, sikarekisteri sekä lammas- ja vuohirekisteri sekä koirarekisteri. Kaikkien kyseisten eläinten pitäjien tulee ylläpitää eläintietojaan rekistereissä.

Vesiviljelyrekisteri on Ruokaviraston omistama vesiviljelyeläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tehty sovellus. Sovelluksella rekisteröidään kaikki kalojen, rapujen ja simpukoiden pitäjät lukuun ottamatta sellaisia koristevesieläinten pitäjiä, joiden eläimet pidetään suljetuissa

pitopaikoissa, joista ei ole vesiyhteyttä luonnonvesiin. Vesiviljelyrekisterin pitopaikat ovat käytettävissä Kartturissa.

Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seurantajärjestelmiä:

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n omistama ja ylläpitämä selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuollon toimenpiteet niiltä lypsykarja- ja naudanlihantuotantotiloilta, jotka solmivat terveydenhuoltosopimuksen. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat ketjuinformaatiotietojen välittämisessä.

Sikava eli sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmä on selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät sikatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten teurastamot ja neuvonta. Rekisteriä ylläpitää ETT ry. Sikava yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveystuokitusjärjestelmät yhdeksi keskitetyksi kansalliseksi rekisteriksi.

2.4 Tiedottaminen

Ympäristöterveydenhuollon tiedottamisen tarkoituksena on kertoa valvonnan painopisteistä ja tavoitteista, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia ja lisätä ympäristöterveydenhuollon tunnettavuutta. Keskusviranomaiset tiedottavat valvontaan liittyvistä asioista omalta osaltaan. Tätä viestiä voidaan paikallisesti vahvistaa ja jakaa edelleen. Aktiivisella tiedottamisella häiriötilanteissa varmistetaan turvallisuuden ja terveyden kannalta tärkeän tiedon jakaminen.

Ympäristötoimen tiedottaminen on avointa ja aktiivista ja osa kunkin viranhaltijan tavanomaista työtä. Tiedon pyytäjiä kohdellaan tasapuolisesti eikä tiedon saamista rajoiteta enempää kuin tiedon suojan tarve edellyttää. Julkinen tieto annetaan mahdollisimman pian. Imatran seudun ympäristötoimella on koko ympäristötoimen yhteinen viestintäohje. Häiriötilanneviestintä on osana yksikön omaa valmiussuunnitelmaa ja lisäksi Imatran kaupungilla on kriisiviestintäohje.

2.4.1 Sisäinen viestintä

Sisäisen viestinnän tavoitteena on, että tarvittava tieto tavoittaa asianmukaiset henkilöt viivytyksettä. Sisäisestä viestinnästä on jokainen yksikön jäsen osaltaan vastuussa. Sisäistä viestintää leimaa avoimuus, viestintä on suoraa, aitoa ja tapahtuu toista kunnioittaen.

Sisäisen viestinnän keinoina ovat palaverit (säännölliset ja tarpeen mukaan), sähköposti, puhelimet, WhatsApp, Teams, intranet ja henkilökohtainen kommunikointi.

2.4.2 Ulkoinen viestintä

Ulkoisen viestinnän välineitä ovat tiedote, kuulutukset, tiedotustilaisuudet, haastattelut, verkkoviestintä, esitteet, asukastilaisuudet sekä välitön palveluviestintä. Välitöntä palveluviestintää ovat puhelinkeskustelut, henkilökohtaiset tapaamiset ja sähköpostiviestintä. Valvontasuunnitelmakauden aikana pyritään aktiivisesti viestimään kuntalaisille toteutetuista valvontaprojekteista, vuosittaisista valvontatiedoista ja muista ajankohtaisista valvonnan asioista. Mahdollisesti muuttuvista yhteystiedoista viestitään myös aktiivisesti. Viestintäkanavia ovat Imatran kaupungin/Imatran seudun ympäristötoimen internet-sivut, tiedotusvälineet, joille laaditaan tiedotteita ja joissa tarvittaessa julkaistaan ilmoituksia. Sosiaalisen median osalta käytössä on Facebook. Viestinnän kanavia ovat Imatran kaupungin internet-sivuilla julkaistavat

ympäristölautakunnan esityslistat ja pöytäkirjat, tapahtumaviestintä sekä Imatran seudun ympäristötoimen esitteet.

Lähialueen muiden viranhaltijoiden kanssa pidetään säännöllisiä tapaamisia (mm. asumisterveyden ja elintarvikevalvonnan viranhaltijoiden tapaamiset, terveysvalvonnan johtajien tapaamiset) ja yhteistyötä tehdään jatkuvasti. Ruokaviraston koordinoiman kontaktimateriaalivalvontaverkoston toimintaan osallistutaan aktiivisesti. Lisäksi osallistutaan Ruokaviraston erilaisiin verkostotyöryhmiin mm. ravintolisät ja petoksentorjunta. Aluehallintovirasto on vuodesta 2023 järjestänyt eri aihepiireihin liittyviä ns. turinatuokioita, joissa viranhaltijat ovat voineet vapaamuotoisesti kysellä, jakaa kokemuksia ja keskustella kustakin aiheesta.

Yhteydet peruskuntiin ja yhteistyökumppaneihin säilytetään aktiivisella viestinnällä ja tapaamisilla.

2.5 Häiriötilanteisiin varautuminen

Imatran seudun ympäristötoimessa on häiriötilanteita varten ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun yhteinen valmiussuunnitelma, joka koskee koko yhteistoiminta-aluetta. Valmiussuunnitelmaa kehitetään valvontasuunnitelmakauden aikana ja pyrkimyksenä on suunnitelman parempi yhteensovittaminen muiden toimijoiden kanssa.

Häiriötilanteisiin varautumisen suunnittelua valvontasuunnitelmakauden aikana on tarkemmin avattu painopistealueiden kohdalla.

2.5.1 Kunnan elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä ja hyvinvointialueen varautumisen yhteistyöryhmä

Imatran seudun ympäristöterveydenhuollon kokoamaan elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmään kuuluu jäseniä Imatran seudun ympäristötoimesta, Etelä-Karjalan hyvinvointialueelta (EKHVA) sekä seudun kuntien vesilaitoksilta. Selvitystyöryhmän puheenjohtajana toimii toistaiseksi ympäristöpäällikkö. Selvitystyöryhmän jäsenten yhteystiedot löytyvät valmiussuunnitelmamapista sekä ympäristötoimen verkkoasemalta.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen yhteistyöryhmään on nimetty Imatran seudun ympäristötoimesta viranhaltija mukaan. Valtioneuvoston asetuksella hyvinvointialueet on velvoitettu varautumaan sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin.

2.6 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Valvonta tukeutuu sellaisiin laboratorioihin ja ulkopuolisiin asiantuntijoihin, joilla on lainsäädännössä määritelty pätevyys. Terveysnsuojelu- ja elintarvikelaisissa sekä Valtioneuvoston asetuksessa annetaan määräyksiä elintarvike- ja terveysnsuojelulain nojalla tutkimuksia tekeville laboratorioille.

Tämän valvontasuunnitelman mukaisia näytteitä tutkivalta laboratoriolta edellytetään, että se on akkreditoitu ja myös kunkin näytteen testauksessa käytettävät menetelmät on akkreditoitu tai ainakin ulkoisen tahon toimesta arvioitu, silloin kuin lainsäädännössä tätä edellytetään.

Talousvettä toimittavilla laitoksilla sekä uima-allas ja uimarantakohteilla on omat erilliset sopimukset tutkimuslaboratorioiden kanssa näytteenotoista ja tutkimuksista ja niissä on huomioitu häiriötilanteet.

Terveysvalvonnan käyttämät laboratoriot on kuvattu liitteissä 4 b ja 5 b. Eläinlääkintähuollon käyttämät laboratoriopalvelut on kuvattu liitteessä 7 c.

3 TOIMINTA VALVONTASUUNNITELMAKAUDELLA 2020–2024

3.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallisella valvonnalla tarkoitetaan sellaista valvontatoimintaa mikä voidaan näytteidenoton, tarkastuksien tai muiden toimenpiteiden osalta suunnitella etukäteen. Suunnitelmallisesta, toimielimen hyväksymässä valvontasuunnitelmassa esitetystä, valvonnasta voidaan myös periä maksu. Luvussa 3 kerrotaan suunnitelmallisen valvonnan pääperiaatteet ja tarkempi, sektorikohtainen suunnitelmallinen valvonta kuvataan luvussa 5.

3.1.1 Riskinarviointi ja valvonnan tehokas kohdentaminen

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontasuunnitelman laadinnassa on huomioitu keskusvirastojen valvontaohjelmissaan asettamat valvontakohdetyyppikohtaiset riskinarviointit, mutta niitä on täydennetty paikallisen ja kohdekohtaisen riskinarvioinnin avulla.

Riskinarvioinnissa on otettu huomioon mm.:

- toiminnan luonne ja laajuus
- mahdollisen terveysvaaran todennäköisyys ja vakavuus
- mahdolliselle vaaralle altistuvien määrä
- kohteessa aiemmilla tarkastuksilla tehdyt havainnot
- kohteen omavalvonnan toimivuus

Toimialakohtaisissa suunnitelmissa ilmenee tarkemmin kohdekohtaisen riskinarvioinnin toteuttamistapa ja sen vaikutus valvontaan. Myös riskinarviointiin vaikuttavia tekijöitä on selvitetty tarkemmin kunkin valvonnan toimialan osalta.

Imatran seudun ympäristötoimen valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024 on laadittu riskiperusteisesti kunkin kohteen yksilöllisen valvontatarpeen mukaan. Valvontaa on kevennetty, mikäli toiminnanharjoittajan on todettu hoitavan velvoitteensa asianmukaisesti. Toisaalta valvontaa on saatettu lisätä, jos riskinarvioinnissa on havaittu, että toiminnassa on seikkoja, jotka aiheuttavat keskimääräistä enemmän valvontatarvetta. Riskinarvioinnin tekijä kirjaa aina perustelut valvonnan keventämiselle tai lisäämiselle kohdekohtaisesti Vati-tietojärjestelmään.

Jotta valvontaa voitaisiin yksikössä kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti, on sitä jatkuvasti arvioitava ja mietittävä keinoja, joilla valvonnan tehokkuus paranee. Osa tätä on esimerkiksi uusien toimintamuotojen tunnistaminen ja hyödyntäminen. Tähän liittyen merkittäviä keinoja ovat valvontaohjelmakauden painopisteiksikin asetetut vuoropuhelu toimijoiden ja muiden viranomaisten kesken sekä yhteistarkastukset. Resurssien tehokkaan hyödyntämisen kannalta tällä voi olla vaikutusta säännönmukaisen valvonnan toteutumiseen.

Tarkastukset priorisoidaan aina riskinarvion mukaan, erityisesti silloin, kun valvonnan resurssit eivät riitä kaikkien suunniteltujen tarkastusten tekemiseen. Valvontaa suunnataan ensisijaisesti aina niihin kohteisiin, joissa sille riskinarvioinnin perusteella on eniten tarvetta.

3.1.2 Valvontakohteiden/valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet

Valvontasuunnitelmassa noudatetaan pääosin valtakunnallisissa valvontaohjelmissa tai keskusvirastojen mahdollisissa riskinarviointiohjeissa mainittuja tarkastustiheyksiä. Kohdekohtaisesti tarkastustiheyttä voidaan riskinarvioinnin perusteella lisätä tai vähentää valvontaohjelmassa määritellystä. Suunnitelmallisen valvonnan kohteiden tarkastustiheys

määräytyy siis kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Valvonnan käytössä olevat resurssit vuosikohtaisesti esitetään liitteissä.

Imatran seudun ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan on luotu sisälle ns. jatkuvan päivityksen toiminto, joka koskee kohteiden poistumista ja/tai uusien kohteiden syntymistä sekä riskinarviointia. Tämä tarkoittaa sitä, että toimintavuoden aikana suunnitelmaan voidaan lisätä uusia kohteita tai siitä vastaavasti poistaa kohteita, jos kohteen toiminta on loppunut. Myös kohteen tarkastustiheyttä voidaan muuttaa, mikäli riskinarvioinnissa tulee esiin tarkastustarpeeseen liittyviä seikkoja.

3.1.3 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastus on oleellinen osa kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuuden selvittämistä. Tarkastukset ovat hyvin suunniteltuina ja toteutettuina oleellinen osa vaikuttavaa valvontaa ja tekevät viranomaisten toimintaa näkyväksi, mikä vahvistaa kansalaisten ja toiminnanharjoittajien luottamusta valvonnan toimivuuteen. Tarkastukset myös antavat toiminnanharjoittajille tilaisuuden saada viranomaisilta ohjausta ja neuvontaa.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Osaan kohteista tehdään tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella, esim. hyvin pienimuotoinen elintarvikkeiden käsittely voidaan tarkastaa terveydensuojelutarkastuksen yhteydessä tai päinvastoin. Tarkastuksen sisältöä on kuvailtu tarkemmin sektorikohtaisissa osioissa, liitteissä. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, johon tarkastetut asiat ja tarkastuksen lakiperusteet kirjataan.

Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Kohteen ja kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi sekä turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimista varten voidaan tarkastusten yhteydessä ottaa näytteitä sekä tehdä mittauksia. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin, tuotteisiin tai eläimiin.

Mikäli valvottavassa kohteessa todetaan puutteita tai toiminta ei ole määräysten mukaista, annetaan ohjausta ja neuvontaa ja tarvittaessa kehotuksia tai määräyksiä. Kehotusten tai määräysten toteutumista valvotaan tarvittaessa uusintatarkastuksella. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus.

Valvontakohteen tarkastukseen keskimääräisesti kuluvan ajan arvioinnissa otetaan huomioon tarkastuksen valvontakohdetyyppi, kohteen valvontahistoria, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen ja kirjaukset asianhallintajärjestelmään. Tarkastukseen keskimääräisesti kuluva aika on tarkemmin arvioitu toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Resurssien laskennassa huomioidaan lisäksi matkoihin kuluva aika.

Valvontasuunnitelmaan on kirjattu suunnitellut tarkastukset ja niiden sisältö kohdetyyppikohtaisesti. Nämä toimialakohtaiset, vuosittain päivitettävät suunnitelmat ovat tämän valvontasuunnitelman liitteinä.

3.2 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta ja muu valvontaa tukeva työ

Imatran seudun ympäristötoimi suorittaa suunnitelmallisen valvonnan lisäksi runsaasti suunnitelman ulkopuolista valvontaa ja erilaisia muita hallinnollisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on elinympäristön ja yksilön terveyden ja turvallisuuden edistäminen sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen.

Tällaista ei-suunnitelmallista valvontaa tai hallinnollisia toimenpiteitä ovat mm.:

- Ilmoitusten ja hakemusten käsittely ja niistä mahdollisesti tehtävät päätökset
- parveketupakka hakemukset
- yhteydenotot ja niiden takia tehtävät toimenpiteet kaikilta ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimialoilta (esim. asumisterveys, huoneistot, epidemiaepäilyt, eläinsuojeluilmoitukset, talousvesi ja uimavesi)
- toimijoiden ja kuntalaisten ohjaus ja neuvonta
- erilaisten työryhmien toimintaan osallistuminen (esim. kuntien sisäilmatyöryhmät, ruokamyrkytystyöryhmä)
- lausuntojen antaminen esimerkiksi rakennusluvista, kaavoista, ympäristöluvista ja vesihuoltolain mukaisista vapautushakemuksista
- laivahygieniatarastukset
- tietojenkeruu ja raportointi
- laadunhallinta ja valvonnan laadun kehittäminen
- tiedottaminen ja viestintä
- kouluttautuminen (koulutuksiin osallistuminen, omaehtoinen kouluttautuminen kuten lainsäädäntöön ja ohjeistukseen tutustuminen)
- häiriötilannesuunnittelu ja häiriötilanteiden harjoittelu

Ei-suunnitelmalliseen valvontaan ja muuhun hallinnolliseen/valvontaa tukevaan toimintaan kuluu runsaasti valvonnan resursseja. Usein ei-suunnitelmallinen valvonta on tehtävä ensisijaisesti ja vasta tämän jälkeen suunnitelmallinen valvonta.

Lääkelain valvonta (nikotiinikorvaustuotteet) on pelkästään suunnitelman ulkopuolista, akuuttia valvontaa, sillä valvontaa suoritetaan myyntilupia myönnettäessä, tupakkavalvonnan yhteydessä ja yhteydenottojen perusteella. Suunnitelmallisen valvonnan vaatimus ei koske lääkelain mukaista valvontaa.

3.3 Valvonnan kustannukset ja maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Imatran seudun ympäristötoimi perii toimijalta ympäristölautakunnan hyväksymän ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaisen maksun valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteiden tutkimuksista. Myös uusintatarkastukset ovat maksullisia, jos ne tehdään epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi. Kohteen hyväksymisen, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvien tarkastuksien maksullisuudesta on säädetty kussakin ympäristöterveydenhuollon laissa erikseen.

Kuntaliitto on julkaisut ympäristöterveydenhuollon mallitaksan loppuvuonna 2021. Imatran seudun ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon taksa on tuntiperusteinen. Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Poikkeuksena tästä on tupakkalain mukainen valvontamaksu, joka on veroluonteinen ja voi näin ollen ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädetyin edellytyksin.

Viranomaistoiminnalle määritetään tuntihinta, joka tarkistetaan vuosittain ja tarvittaessa tehdään tarkistukset taksaan. Matkakustannukset sisällytetään jaettaviin yleiskustannuksiin, jolloin ne tulevat mukaan tuntihintaan, eikä matkalaskua kohdenneta suoraan toiminnanharjoittajalle.

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on nähtävillä ympäristötoimen internet-sivuilla.

Valvonnan perusmaksulla on tarkoitus kattaa sellaisia kuluja, joille suoriteperusteinen taksoitus ei sovellu. Näitä valvontatoimenpiteitä ovat mm. toiminnanharjoittajille annettu ohjeistus, koulutus,

talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatiminen. Lisäksi mm. ruokamyrkytyspäilyihin ja vesiepidemioihin liittyvä selvitystyö.

Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu kuitenkin monia sellaisia viranomaistehtäviä, joista ei peritä maksuja. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteydenottojen perusteella tapahtuvat terveyshaittaepäilyjen selvittämiset. Myös viranomaisyhteistyö ja varautumiseen liittyvä yhteistyö eri tahojen kanssa on maksutonta. Asiointineuvonta on hallintolaissa säädetty maksuttomaksi.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan ja kunnallisiin eläinlääkäripalveluihin liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 5. luvussa ja eläinlääkintähuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §.

Kaupungineläinlääkärien maksut perustuvat kunnaneläinlääkäriin taksakorttiin. Lisäksi Imatran seudun ympäristötoimessa peritään klinikkamaksua sekä laitemaksua lautakunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Myös virka-ajan ulkopuolinen päivystyspuhelin on asiakkaille maksullinen. Näiden lisäksi Parikkalan vastaanotolla on käytössä tarvikemaksu, koska kunta tarjoaa siellä tarvikevaraston käyttömahdollisuuden eläinlääkäreille. Toimialueen kunnat osallistuvat eläinlääkärikäynnistä hyötyeläimen omistajille aiheutuviin kustannuksiin omien päätöstensä mukaisesti, jolloin kunnat maksavat omavastuun ylittävät korvaukset.

Valvontaeläinlääkärien kuluista laskutetaan aluehallintovirastoa MMM:n, Ruokaviraston ja AVIn antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Terveydensuojelun valvonnan (TsL, EtL ja TupL) osalta lupa-, valvonta- ja todistusmaksuilla on yleensä katettu toiminnan aiheuttamista kuluista vuonna 2022 noin 30 % eli aiempaa enemmän. Eläinlääkintähuollon osalta tuloilla katettiin menoista noin 18 %. Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan kulut saadaan laskutettua aluehallintovirastolta. Lisäksi keskusvirastoja voidaan laskuttaa sellaisista tehtävistä, jotka eivät kuulu kunnan tehtäviin, mutta joita keskusvirastot pyytävät satunnaisesti tekemään. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös valvonnasta saatujen tulojen määrä ja niiden kohdentuminen.

4 VALVONTASUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN JA TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

4.1 Valvontasuunnitelman hyväksyminen

Valvontasuunnitelma hyväksytään Imatran seudun ympäristölautakunnassa ja se toimitetaan tiedoksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Valvontasuunnitelma hyväksytään monivuotisena (2020–2024), mutta se tarkistetaan kuitenkin vuosittain. Valvontasuunnitelma ja sen päivitykset liitetään hyväksymisen jälkeen VYHA-järjestelmään.

4.2 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain ja laadittu toteumaraportti viedään lautakunnan hyväksyttäväksi seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Valvonnan toteumasta tehtyä arviointia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa sekä seuraavien vuosien suunnitelmien laadinnassa. Taulukossa 1 on esitetty, mitä toteuman arviointi sisältää.

Taulukko 1. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnittelun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> • kaikkien valvontasektorien valvonnan kattavuus • valtakunnallisten ja omien paikallisten painopisteiden valvonnan toteutuminen • tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten lukumäärä • näytteet ja analyysit • valvontaprojekteihin osallistuminen
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta kertyneet maksutulot valvontasektoreittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen ja tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> • voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimukseen, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin • erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan • valvonnan tehokkuuden toteutuminen verrattuna keskusvirastojen ohjeisiin
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> • toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (esim. Avin arviointi- ja ohjauskäynnit)	<ul style="list-style-type: none"> • hyvät käytännöt, poikkeamat, kehittämiskohteet ja korjaavat toimenpiteet

Eläinlääkintähuollon osalta tilastoidaan vuosittain myös eläinlääkäripalvelujen käyttöä. Raporttiin kerätään tiedot sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien sekä pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka- ja päivystysaikoina. Nämä liitetään valvontasuunnitelman arviointiin ja toimitetaan aluehallintovirastolle kerran vuodessa.

Myös talousarvion seurannan ja kuntien välisen laskutuksen yhteydessä kerätään tietoa kunnaneläinlääkärien tekemien sairaskäyntien sekä hoidettujen potilaiden määrästä vuosittain. Valvontaeläinlääkärien tekemien eläinten hyvinvointi - ja eläintautilain mukaisien tarkastuskäyntien määrää seurataan muun ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä. Lautakunnan hyväksymä valvontasuunnitelman toteuma toimitetaan VYHAN kautta Etelä-Suomen aluehallintovirastolle vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

5 VALVONNAN TOIMIALAT

5.1 Elintarvikevalvonta

Kunkin EU:n jäsenvaltion on laadittava monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma, jolla varmistetaan virallista valvontaa koskevan asetuksen (EU) 2017/625 tehokas täytäntöönpano. Suomessa elintarvikeketjun monivuotinen kansalliseen valvontasuunnitelmaan VASUun, on

sisällytetty kaikki elintarvikeketjun valvontajärjestelmät riippumatta siitä, kuuluvatko ne virallista valvontaa koskevan asetuksen soveltamisalueeseen.

VASU on kaikkien elintarvikeketjun viranomaisten yhteinen ”tiekartta”, jonka avulla varmistetaan valtakunnallisesti viranomaisvalvonnan poikkileikkaavat ja yhdenmukaiset tavoitteet ja painopisteet sekä laatu ja kehittäminen. Kukin toimivaltainen viranomaiskäyttää VASUa oman toimintansa suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan.

Viranomaisvalvontaa tulee toteuttaa kaikkien toimijoiden osalta säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä tavoitellun vaikuttavuuden aikaansaamiseksi. Suunnitelmallista valvontaa suunnataan kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Valitukseen tai epäilyihin perustuva valvonta on yleensä priorisoitava ja tehtävä kiireellisesti. Viranomaistoiminnalla tarkoitetaan tarkastustoiminnan lisäksi myös muita lainsäädännön noudattamiseen tähtäviä valvontaviranomaisen toimenpiteitä, esimerkiksi neuvontaa ja terveyshaittojen ennaltaehkäisyä. Yhteistyö ja avoin vuoropuhelu toimijoiden ja viranomaisten välillä edistää valvonnan vaikuttavuutta.

Viranomaistoiminnan osalta on huomiota kiinnitetty erityisesti kriisivalmiuteen ja petosten torjuntaan, nk. monialatapausten valvonnallisesti tehokkaaseen hoitamiseen, uudenlaisten tuotantomuotojen ja -tapojen nopeaan kehittymiseen, riskinhallinnan uusiin haasteisiin (esim. etämyynti, ylikansalliset toimijat, ketjuyritykset) sekä asiantuntijuuteen ja asiantuntijana viestimiseen nk. kokemusasiantuntijuuden voimistuessa.

Kansallinen elintarvikelaki uudistui ja tuli voimaan 1.4.2021. Uuden elintarvikelain mukaisesti kunta perii suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta vuosittain 150 euron valvonnan perusmaksun. Lisäksi elintarvikelakiin on lisätty valvonnan seuraamusmaksu, jonka valvontaviranomainen voi määrätä toimijalle, jota ei ole rekisteröity tai hyväksytty lain edellyttämällä tavalla. Seuraamusmaksu voidaan määrätä myös, jos toimija ei noudata laissa säädettyä vaatimusta omavalvonnasta tai markkinoi elintarvikkeita määräysten vastaisella tavalla.

Vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta on toimijoilla, joilla on velvoite seurata toimintaansa ja tuotteitaan omavalvonnassaan. Valvontaviranomainen tekee elintarvikelain nojalla valvonnan edellyttämiä tarkastuksia elintarvikehuoneistoihin, joissa elintarvikelaissa tarkoitettua toimintaa tai joissa säilytetään elintarvikelain noudattamisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Tarkastuksen yhteydessä valvontaviranomainen voi antaa määräyksiä tai kieltoja tai ryhtyä muihin elintarvikelain mukaisiin pakkotoimiin. Valvontaviranomainen voi ottaa elintarvikelain 41 §:n nojalla edellä mainituista paikoista korvauksetta valvontaa varten tarvittavia näytteitä.

5.1.1 Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet

Elintarvikevalvonnan valtakunnallinen valvontaohjelma (VASU) on laadittu vuosille 2021–2024.

Elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmä on nimennyt valvonnan erityisiksi kehittämiskohteiksi seuraavat:

- Tietojärjestelmät tulee saada mahdollisimman tehokkaiksi jokapäiväistä työn tekemistä helpottamaan.
- Ympäristöterveyshuollon laatima riskiperusteinen valvontasuunnitelma toteutetaan suunnitelman mukaisesti. Petoksellisen toiminnan havaitseminen ja torjunta, tehdään viranomaisyhteistyönä.
- Valmius ja kriisinhallintaa ylläpidetään ja kehitetään.

Nämä kehitysteemat ovat johdettu aikaisemmista valvontatuloksista ja muista suunnitteluun vaikuttavista tekijöistä (uudet riskit, uusi tieteellinen tieto, auditoinnin tulokset, lainsäädännön muutokset, toimintaympäristön muutokset).

Ympäristötoimi käyttää aktiivisesti käytössään olevia tietojärjestelmiä ja pyrkii edesauttamaan keskusvirastoja tietojärjestelmien kehittämistyössä. Tietojärjestelmien kuntoon saattamisessa valtionhallinnolla ja keskusviranomaisella on merkittävä rooli.

Ympäristötoimi kehittää valmiussuunnitelmaansa suunnitelmakaudella ja ylläpitää suunnitelmaa jatkuvasti. Viranhaltijat koulutautuvat lainsäädännön muuttuessa ja ympäristötoimi osallistuu aktiivisesti Ruokaviraston kanssa yhteistyössä tehtävään valvontaan.

Painopistealueiden valvonnan toteutusta on suunniteltu tarkemmin vuosittain päivitettävässä suunnitelman osassa (liite 4 a).

Virallista valvontaa koskeva asetus edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat sisäisiä auditointeja tai että ne teettävät itselleen ulkoisia auditointeja, joilla selvitetään kuinka ne noudattavat asetuksen vaatimuksia. Auditointihavaintojen perusteella on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin, joiden avulla parannetaan ja kehitetään toimintaa niin, että toiminta on sujuvaa ja vastaa lainsäädännön vaatimuksia ja ohjeistuksia. Kukin toimivaltainen viranomainen suunnittelee ja toteuttaa nämä auditoinnit esimerkiksi oman laatu- tai toimintakäsikirjansa mukaisesti. Imatran seudun ympäristötoimessa suoritetaan vuosittain sisäisiä auditointeja erillisen suunnitelman mukaisesti.

5.1.2 Kohdetyypit

Lähes kaikki elintarvikevalvonnan kohdetyypit ovat säännöllisen, suunnitelmallisen valvonnan piirissä. Valvontakohteet tekevät Imatran seudun ympäristötoimeen elintarvikelain mukaisen hakemuksen, ilmoituksen, alkutuotannon ilmoituksen tai tiedottavat toiminnastaan valvontaluokalla. Tällöin valvontakohteet tulevat elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Elintarvikelain mukaista ilmoitusta ei tarvitse lain mukaan tehdä, kun toimintaan liittyvät riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä ja elintarvikealan toiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta, toimijana on yksityinen henkilö tai toimintaa ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena. Nämä toiminnot eivät ole suunnitelmallisen valvonnan piirissä, mutta mikäli ko. kohteessa on syytä epäillä terveysvaaraa, voidaan sinnekin kohdistaa tarkastus ja tarvittaessa nostaa ko. kohde suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

5.1.3 Riskinarviointi ja valvontakohteiden tarkastustiheys

Elintarvikevalvonnan osalta riskinarviointi on suoritettu Ruokaviraston riskinarviointiohjeen perusteella ja valvontakohteiden tarkastustiheys on suunniteltu tämän ohjeistuksen mukaisesti. Vati – järjestelmästä saadaan kohteen riskiarviointiin perustuva tarkastustiheys järjestelmään syötettyjen kohteen ominaisuustietojen perusteella. Kohteen riskinarviointi pohjautuu Ruokaviraston riskiarviointiohjeeseen. Pääsääntöisesti pyritään noudattamaan Ruokaviraston riskinarviointiohjetta huomioiden erityisesti kohteen käytännön riskitekijät ja niiden hallinta.

5.1.4 Tarkastus

Tarkastukseen kuuluu tarkastuksen valmistelu, tarkastus, tarkastusraportin laadinta ja tietojen kirjaaminen VATIin. Tarkastukset suoritetaan enimmäkseen virka-aikaan, kun kohteessa on toimintaa. Tarvittaessa tarkastuksia tehdään iltaisin ja viikonloppuisin. Tarkastuskäynnistä ei pääsääntöisesti ilmoiteta toimijalle etukäteen. Epidemiatilanteen takia tästä suosituksesta voidaan

joustaa. Joissakin kohteissa tarkastukset voi toteuttaa ns. asiakirjatarkastuksena tai etätarkastuksena esimerkiksi Teamsin välityksellä.

Valvontakäynneillä käytetään erilaisia valvontamenetelmiä tai -tekniikoita, kuten seuranta, tarkkailu, todentaminen, tarkastaminen ja näytteenotto. Tarkastus voi myös sisältää esimerkiksi toimistolla tapahtuvia asiakirjatarkastuksia tai toimijan /työntekijöiden haastatteluja. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan toimijan kanssa ja tämä kirjataan tarkastusraporttiin. Määräajan jälkeen suoritetaan maksullinen uusintatarkastus. Elintarvikelainsäädännön mukaisiin hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhdytään, jos elintarvikealan yrittäjä ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten täyttämiseksi.

Elintarvikevalvontaa suoritetaan Oiva-järjestelmän mukaisesti. Tarkastuksen sisältö määräytyy ns. Oiva-riveillä. Osa Oiva-riveistä tarkastetaan jokaisella tarkastuskerralla ja osa harvemmin erillisen suunnitelman mukaisesti. Kunkin valvontakohteen osalta kaikki rivit tulee tarkastaa kuitenkin vähintään kerran kolmessa vuodessa. Joidenkin rivien tarkastustulokset eivät näy julkisella OIVA-raportilla. Tällaisia ovat mm. sivutuotesäädösten ja kaupanormisäädösten mukaiset asiat sekä vientivalvontaan liittyvät rivit, joilla valvotaan mm. vientivaltioiden asettamien vaatimusten toteutumista. Tarkastuksen sisältö on kuvattu pääpiirteittäin vuosittain päivitettävässä liitteessä 4 c.

Vuoden aikana aloittavat uudet kohteet otetaan suunnitelmallisen valvonnan piiriin ja niihin tehdään riskinarvioinnin perusteella määräytyvän ajan sisään ensimmäinen tarkastus. Ensimmäinen tarkastus ja sen jälkeen mahdollisesti tehtävät tarkastukset ovat osa suunnitelmallista valvontaa ja ovat maksullisia.

5.1.5 Näytteenotto

Vastuu elintarvikeeturvallisuudesta on toimijoilla ja sen vuoksi näytteenottokin on pääasiassa toimijoiden vastuulla. Omavalvontajärjestelmän toimivuutta voidaan kuitenkin todentaa viranomaisnäyttein. Näytteenoton tarpeeseen ja tutkimusten laajuuteen vaikuttavat toimijoiden omavalvontasuunnitelma, sen toimivuus ja omavalvontanäytteiden tulokset.

Näytteenottoa toteutetaan elintarvikevalvonnassa usein projektityyppisesti. Näytteenottoprojektit suunnitellaan vuosittain, suunnittelussa huomioidaan valvonnassa todetut mahdolliset ongelmakohdat esimerkiksi jonkun kohdetyypin mukaisissa valvontakohteissa ja näytteenoton tuloksia voidaan käyttää apuna valvonnan suuntaamisessa.

Suunnitelmalliseen valvontaan sisältyvää näytteenottoa selvitetään elintarvikevalvonnan toimialakohtaisessa suunnitelmassa vuosittain. Näiden näytteiden ottaminen ja tutkiminen ovat toiminnanharjoittajalle pääosin maksullisia. Näytteenottoprojektien kulut maksaa pääsääntöisesti valvontayksikkö. Mikäli projektinäytteen laadun todetaan analyysituloksen perusteella olevan heikentynyt, voidaan epäillä toimijan omavalvonnan toimivuuden olevan puutteellinen. Tällöin uusintänäytteen näytteenoton ja tutkimuksen maksaa toimija.

Viranomaisnäytteitä tutkitaan myös mahdollisia epidemioita selvittäessä. Nämä ruokamyrkytyspäilyn takia tutkittavat näytteet eivät ole maksullisia toiminnanharjoittajille.

Ruokaviraston pyynnöstä otetaan Ruokaviraston suunnitelman mukaisesti vierasainevalvontanäytteitä valvonta-alueellamme kohteistamme.

5.1.6 Elintarvikelain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Suunnitelman ulkopuolista valvontaa suoritetaan elintarvikelain mukaisten hakemusten ja ilmoitusten käsittelyssä ja muiden yhteydenottojen perusteella.

Elintarvikelain mukaista terveyshaittojen ennaltaehkäisyä on toimijoiden neuvonta ja erilaisten lausuntojen antaminen esim. rakennuslupien yhteydessä. Suunnitelman ulkopuolista valvontaa ja näytteenottoa tarvitaan esimerkiksi ruokamyrkytyspäilytilanteissa. Valitukseen ja epäilyihin liittyvä valvonta on kuitenkin yleensä priorisoitava ja tehtävä kiireellisesti.

5.2 Terveystensuojelu

Terveystensuojelun valvonnalla tarkoitetaan terveystensuojelulain nojalla tehtävää valvontaa. Terveystensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveystensuojelua voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laatuongelmien myötä, puutteellisen hygienian sekä sisäilmaongelmien seurauksena.

Erilaisista yhteiskunnan toiminnoista peräisin olevien ihmisten terveyteen kohdistuvien haittojen määrä ja merkitys on jatkuvasti lisääntynyt ja niitä tunnistetaan aikaisempaa enemmän. Näiden uhkien ehkäisemiseksi on kaikessa elinympäristöön liittyvässä suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioitava terveyteen vaikuttavat seikat.

5.2.1 Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana kaudelle 2020–2024 on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveystensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen.

Taulukko 2. Terveystensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella 2020–2024.

Terveystensuojelun painopisteet (2020–2024)
Omavalvonnan tukeminen
<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa • Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa • Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen
Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö
<ul style="list-style-type: none"> • Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämässä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä • Terveystensuojelun tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä

Terveydensuojelun painopisteet (2020–2024)

- Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

Imatran seudun ympäristöterveydenhuollon toiminnassa huomioidaan edellä mainitut valvontaohjelmakauden painopisteet ja kehitetään toimintaa suuntaan, jolla asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Liitteessä 5 a on kerrottu paikallisista vuosittaisista painopistealueista ja niiden toteuttamisesta.

5.2.3 Kohdetyypit

Terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvat talousvettä toimittavien laitosten vedenottamot ja vedenjakelualueet, nuorten ja lasten kokoontumistilat, koulut ja oppilaitokset, julkiset majoitustilat, ihon käsittelyyn liittyvä toiminta, sosiaalihuollon järjestämien palveluiden tilat sekä liikunta ja virkistystoiminta.

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit ja kohteiden määrät ovat tarkemmin kuvattuna vuosittain päivitettävässä liitteessä 5 b.

5.2.4 Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella on määritetty valvontakohdetyypin yleinen tarkastustiheys.

Imatran seudun ympäristötoimen terveydensuojelun valvontasuunnitelmassa noudatetaan pääosin valtakunnallisen valvontaohjelman riskiluokitusta ja määriteltyjä tarkastustiheyksiä. Terveydensuojelun valvonnassa on jo aiemmillä valvontaohjelmakausilla ollut käytössä riskinarviointimenettely, jossa kohdetta ja sen toimintaa on arvioitu tarkastuksien yhteydessä. Riskinarvioinnissa on huomioitu mm. toiminnan laajuus, aikaisemmat valvontatulokset sekä toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja omavalvonnan toimivuus. Täten yksittäisen valvontakohteen tarkastustiheyttä on voitu riskinarviointiin nojaten nostaa tai laskea valvontaohjelman suositustiheydestä. Tarkastustiheys on kuitenkin pienimmillään vähintään kerran viidessä vuodessa eikä sitä voi laskea alle puoleen Valviran ohjausarvosta.

Riskinarviointi on jatkuva prosessi, joten kohdekohtainen riskinarviointi päivitetään aina kohteeseen suoritettujen tarkastuksien yhteydessä ja syyt tarkastustiheyden muuttamiseen kirjataan ja perustellaan toiminnanharjoittajalle. Toiminnanharjoittajalle tulee myös kertoa mihin tarkastustiheys perustuu ja miten hän voi siihen vaikuttaa.

Tarkastustiheyden osalta on huomioitava, että riskinarviointiin perustuvaa suunnitelman mukaista säännöllistä valvontaa ei voida korvata tai lopettaa terveyshaittaepäilyn käsittelyn ajaksi. Sen sijaan epäillyn terveyshaitan takia valvontakohteen valvonnan riskinarviointia tulee uudelleen arvioida ja tarkastustiheyttä mahdollisesti lisätä.

Terveydensuojelulaissa on määritelty toiminnat, joista tulee tehdä terveydensuojeluviranomaiselle ilmoitus tai lupahakemus. Uusien valvontakohteiden ilmoituksen tai lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä kohteen tiedot kirjataan valvontatietojärjestelmään ja käsittelystä annetaan toiminnanharjoittajalle todistus tai päätös. Jos toiminta voi vaikuttaa haitallisesti elinympäristöön, kuullaan niitä asianosaisia, joihin vaikutukset voivat kohdistua. Ilmoituksesta annetaan tarvittaessa tieto rakennusvalvontaviranomaiselle. Majoitusliikettä koskevasta ilmoituksesta sekä mahdollisesta

tarkastuskäynnistä tällaiseen huoneistoon annetaan tieto poliisille sekä alueen pelastusviranomaiselle.

Uuden toiminnan ilmoituksen tai lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä käsittelijä tekee toiminnan alustavan riskinarvioinnin, jonka perusteella ensimmäisen suunnitelmallisen tarkastuksen ajankohta määräytyy. Riskinarviointia täydennetään aina suunnitelmallisten tarkastuksien yhteydessä.

Valvontakohteen riskinarvioinnissa huomioidaan erityisesti mm.:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu)
- Aikaisemman valvonnan tulokset (onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty)
- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveystahaitta aiheuttavat tekijät

Liitteessä 5 b on kuvattu kohdetyyppikohtaisesti kohteiden sekä suunniteltujen tarkastuksien määrä.

5.2.5 Tarkastus

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveystahaitta tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveystahaitta voi syntyä. Tarkastus suoritetaan pääasiassa aistinvaraisin menetelmin ja tarvittaessa voidaan tehdä mittauksia tai ottaa näytteitä. Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti toiminnanharjoittajan kanssa ennalta sovittuna aikana ja niissä hyödynnetään Vati-järjestelmän Valviran tarkastuslomakepohjia. Joissakin kohteissa tarkastukset voi toteuttaa osittain tai kokonaan asiakirjatarkastuksena tai etätarkastuksena esimerkiksi Teamsin välityksellä.

Terveydensuojelulakiin on 2022 alusta tuotu asiakirjatarkastuksen käsite. Sillä tarkoitetaan tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteeseen kuuluvassa tilassa. Asiakirjatarkastus vastaa laajuudeltaan valvontakohteessa tehtävää tarkastusta ja siitä tehdään myös oma tarkastuskertomus. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia, eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohdetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä.

Tarvittaessa terveystahaitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi annetaan terveydensuojelulain nojalla ohjeita, toimenpidekehotuksia tai määräyksiä. Terveydensuojelulain nojalla terveydensuojeluviranomaisella on myös oikeus lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tai teettää tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia. Jälkitarkastuksilla valvotaan, että valvontakäynnillä sovitut toimenpiteet ja korjaukset on suoritettu.

Moniin terveydensuojeluvalvonnan kohteisiin kohdistuu myös muiden viranomaisten suorittamaa valvontaa. Valvontatoiminnan kehittämiseksi ja viranomaisyhteistyön tehostamiseksi tehdään yhteistarkastuksia aina kun se on tarkoituksenmukaista.

Tarkastuksen sisältö valvontakohdetyypeittäin on kuvattu liitteessä 5 c.

5.2.6 Näytteenotto

Terveydensuojelun sektorilla näytteenotolla ja näytteiden tutkimisella on merkittävä rooli. Osassa kohdetyyppejä (esim. talous- ja uimavesikohteet) näytteenotto on osa säännöllistä valvontaa ja näytteiden tulokset ovat lähes ainoa indikaattori ongelmista.

Vesilaitosten talousveden viranomaisvalvontanäytteitä otetaan kunkin laitoksen valvontatutkimusohjelman mukaisesti (STM:n asetus 1352/2015) tai STM:n asetuksen 401/2001 mukaisissa kohteissa näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Vesilaitoksilta otetaan näiden lisäksi omavalvontanäytteitä vedenjakelualueilta ja mm. raakavesistä, laitoksilta lähtevästä vedestä, vesitorneista, yhdysvesiputkista ja yksittäisten kiinteistöjen vedestä sekä verkoston saneerauskohteista. Yksittäisten kiinteistöjen näytteet otetaan yleensä yhteydenoton perusteella.

Osana juomavesidirektiivin toimeenpanoa on terveydensuojelulakiin tullut muutos, jossa laboratorion on toimitettava viranomaisille tarkoitetut tutkimustulokset sähköisesti Valviran osoittamaan tietojärjestelmään. Valvontatutkimusten tulokset siirtyvät Vati tietojärjestelmästä vesi.fi sivustolle ja ovat siellä vedenkäyttäjien saatavilla. Analyysitietojen siirtopalvelun käyttö on lisäedellytys laboratorion hyväksynnälle.

Yleisten uimarantojen veden laatua valvotaan ottamalla näytteitä uimakauden aikana STM:n asetuksien (177/2008) ja (354/2008) mukaisesti.

Talviuintipaikkojen veden laatua valvotaan soveltaen Valviran ohjetta (6599/2009).

Uima-allasvesiä valvotaan terveydensuojelulain ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (315/2002) sekä kullekin kohteelle laaditun valvontatutkimusohjelman ja näytteenottosuunnitelman mukaan. Imatran seudun ympäristötoimen toimialueella toiminnanharjoittajat tai laboratorion edustajat vastaavat lähes kokonaan allasvesien viranomaisvalvonnan näytteenotosta. Vuodesta 2023 alkaen terveydensuojeluviranomainen ottaa satunnaisia rinnakkaisnäytteitä allasvesikohteista.

Näytteenottosuunnitelmien mukaisten näytteiden lisäksi voidaan ottaa lisänäytteitä mahdollisten terveyshaittaepäilyjen selvittämiseksi.

Vesinäytteiden ohella terveydensuojeluvalvonnan kohteista voidaan ottaa puhtausnäytteitä, sisäilman laadun arviointiin tarvittavia näytteitä, materiaalinäytteitä jne. Jotkut näistä näytteistä voivat liittyä suunnitelmalliseen valvontaan, mutta suurin osa on akuuttia valvontaa.

Terveydensuojeluvalvonnan näytteet voivat olla joko valvontahenkilöstön, toiminnanharjoittajan itse tai hyväksytyn asiantuntijan jonkin veloitteen myötä ottamia näytteitä. Talous- ja uimavesinäytteiden oton voi Valviran ohjeistuksen mukaan suorittaa muukin kuin terveydensuojeluviranomainen. Näytteenottajan on kuitenkin tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet ja valvontaviranomaisen on varmistettava näytteiden ottajan pätevyys. Suositeltavinta on, että näytteenottajalla on ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi, mutta myös voimassa oleva vesityökortti, riittävä kokemus alan näytteenotosta sekä perehdytys sertifiointin suorittaneen henkilön toimesta voidaan katsoa riittäväksi. Kunkin kohteen vastuutarkastaja varmistaa näytteenottajien pätevyyden.

Tulosten arviointi on osa näytteiden avulla tehtävää kohteen laadun arviointia. Siinä huomioidaan tulosten vaatimusten ja tavoitteiden mukaisuus. Arviointi saattaa johtaa joskus uusintänäytteisiin, jotka sisältyvät niiltä osin suunnitelmalliseen näytteenottoon. Tulosten takia voi tulla ilmi kohteen häiriötilanne ja siitä käynnistyy tarpeelliset viranomaistoimet.

Vuosittain päivitettävässä liitteessä 5 b on kuvattu tarkemmin valvonnan tueksi otettu suunnitelmallinen näytteenotto, ja muut mahdollisesti vuosittain päivittyvät tiedot kuten käytettävät laboratoriot ja niihin liittyvät menettelyt.

5.2.7 Terveysuojelulain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Terveysuojelun valvonnasta suurin osa on suunnitelman ulkopuolista valvontaa. Suunnitelman ulkopuolista valvontaa on kuvattu yleisellä tasolla valvontasuunnitelman kappaleessa 3.2. Terveysuojeluun käytettävän työajan osalta merkittävimpiä näistä ei-suunnitelmallisista tehtävistä ovat mm. seuraavat:

- Yhteydenottojen perusteella tehdään valvontaa sekä käsitellään ilmoituksia ja hakemuksia. Yhteydenottoja voi tulla mm. valvontakohteiden sisäilmaan liittyvissä ongelmissa. Valvontakohteisiin liittyy myös muita yhteydenottoja, joiden perusteella voi olla syytä epäillä terveyshaittaa.
- Muille viranomaisille annetaan lausuntoja ja tehdään sidosryhmäyhteistyötä. Ympäristöstä aiheutuvia terveyshaittoja arvioidaan lausunnoissa, joita annetaan esim. kaavoitukseen, ympäristölupiin sekä erilaisiin rakennushankkeisiin liittyen. Samoin sidosryhmien kanssa käytävissä neuvotteluissa edistetään elinympäristön terveellisyyttä ja toimitaan terveysuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.
- Varaudutaan häiriötilanteisiin ja toimitaan häiriötilanteissa. Harjoitellaan häiriötilanteissa toimimista, ylläpidetään valmiussuunnitelmia ja sovitetaan niitä sidosryhmien kanssa: Tarkastaminen, näytteidenotto, tiedotus ja muut toimenpiteet.
- Terveysuojelu tekee myös muuta terveysuojelulain tarkoittamaa valvontaa mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi. Tähän kuuluvat mm. asumisterveyteen liittyvät tarkastukset sekä niihin liittyvät selvitykset. Asunnontarkastuspyyntö voi tulla monen eri tahon kautta ja viranomaisyhteistyö näytteleekin tärkeää roolia asumisterveysasioiden selvittämisessä. Erityisesti sisäilmaan liittyvät ongelmat vievät runsaasti työaikaa. Näiden terveyshaittaepäilyyn tai valituksen perusteella tehtyjen tarkastusten lisäksi kohteeseen voidaan tehdä myös ennakkotarkastus, kun suunnitellaan uutta toimintaa.

5.3 Tupakkalain mukainen valvonta

Tupakkalain mukaisen valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet mm. tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan toimintaympäristön muutokset näyttävät jatkuvan myös tulevaisuudessa: tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä antoi toukokuussa 2018 mietintönsä, joka sisälsi 44 toimenpide-ehdotusta tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä.

Kunnan osalta toimivalta vähittäismyyntipakkausten valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain 31 §:ssä säädetystä vähittäismyyntipakkauksia koskevasta yleissäännöksestä. Kunta valvoo, että tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikoissa myytävien tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka selvästi lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Toimivalta tupakkalain alaisten tuotteiden valvontaan seuraa kunnan osalta tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain

lukuista 3 ja 4, joissa säädetään tuotteiden vaatimuksista. Kunta ei tee varsinaista tuotevalvontaa, vaan valvoo yleisellä tasolla esimerkiksi vähittäismyyntipakkauksista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät tupakkalain tuotteille säädetyt vaatimukset.

Tupakkalain 9 luvussa säädettyä markkinointikieltoa (TupL 6 ja 8 §) valvovat Valvira ja kunnat yhdessä. Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa.

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Painopisteet määritellään valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa vuosille 2020–2024. Painopisteissä on valvontaohjelmakaudelle huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema yhtenäinen valvonta ja yhteistyö.

Tupakkalain valvontaohjelmakauden 2020–2024 painopisteet ovat:

- omavalvonnan tukeminen
- yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa
- laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö

Valvontaohjelmassa painopisteiden valvontaa jaksotetaan seuraavasti:

- Vuosina 2020–2022: Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö
- Vuosina 2022–2024: Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta
- Koko ohjelmakauden 2020–2024: Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa

Valvontasuunnitelman vuosittain päivitettävässä liitteessä 6 a tarkennetaan kunkin vuoden osalta valvonnan ja painopisteiden toteuttamista.

Tuleva tupakkalain muutos tulee tuomaan ns. nikotiinipussien myynnin kattavammin valvonnan piiriin ja nikotiinipussien myynti tulee alustavan tiedon mukaan luvanvaraiseksi.

Omavalvonnan tukeminen

Tupakkalain valvonta tukeutuu viranomaisvalvonnan lisäksi toiminnanharjoittajien itse harjoittamaan valvontaan ja toiminnansäätelyyn eli omavalvontaan. Omavalvontasuunnitelman laatimisvelvollisuudesta on säädetty erikseen tupakkatuotteiden myynnin sekä tupakointitilallisten ravitsemisliikkeiden osalta. Näiltä osin omavalvonta on toiminnanharjoittajalle pakollista. Valvontakohteiden riskinarvioinnin näkökulmasta toiminnanharjoittajan omavalvonnalla ja sen toimivuudella on merkittävä rooli.

Omavalvonnan toimivuuden arvioinnin osalta on perinteisesti tukeuduttu pääasiassa tarkastuksilla saatuun valvontatietoon. Omavalvonnan toimivuutta voitaisiin todentaa myös esimerkiksi toiminnanharjoittajille laaditun kyselyn avulla.

Painopisteen tavoitteena on auttaa parantamaan toiminnanharjoittajien omavalvonnan laatua, lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia. Valvira pyrkii valvontaohjelmakaudella ohjaamaan ja tarjoamaan kunnille työkaluja painopistealueen valvontaan.

5.3.2 Kohdetyypit

Valvontasuunnitelmaan kirjataan tupakkalain mukainen säännöllinen valvonta, joka on mahdollista suunnitella etukäteen. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty.

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi:

- tupakointitilalliset ravintolat
- tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntipaikat
- tupakkatuotteiden tukkumyyntipaikat

5.3.3 Riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys

Tupakkalain mukaisessa valvonnassa noudatetaan pääosin valtakunnallisen valvontaohjelman mukaista riskinarviointia ja tarkastustiheyttä. Kullekin valvontakohteelle on määritetty tarkastustiheys.

Riskinarvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä kussakin kohteessa ovat esimerkiksi:

- Valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin
- Omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat)
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat)

Mikäli tarkastuksella todetaan puutteita, tehdään uusintatarkastus puutteiden korjauksen tarkastamiseksi.

5.3.4 Tarkastus

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia, tarvittaessa mahdollisia mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

Tarkastuksella käytetään VATI-valvontatietojärjestelmän tarkastuslomakepohjaa. Tupakkalain toteutumisen valvontaa voidaan tehdä omina tarkastuksinaan tai samalla kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Mm. elintarvikehuoneistoihin kohdistuvan tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä lääkelain perusteella. Joissakin terveysuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, on terveysuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perusteltua tehdä havaintoja myös tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen erillinen tupakkalain mukainen tarkastus.

Tarkastuksen sisältö sekä kohteiden ja tarkastuksien määrät kohdetyypeittäin on kuvattu tarkemmin vuosittain päivitettävissä liitteissä 6 b ja c.

5.3.5 Valvonnassa käytettävät menetelmät

Tupakointikieltoja tai -rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savun tai höyryn kulkeutumista voidaan lisäksi selvittää merkkiainetutkimuksella tai muulla soveltuvalla menetelmällä. Aistinvarainen arviointi tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa on suositeltavin menetelmä savun tai höyryn havainnointiin, sillä nykyiset mittaussuunnitelmat niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset.

Näytteenotto on mahdollista, mutta ei tavallista. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto sekä näytteiden tutkiminen arvioidaan tapauskohtaisesti valvontakohteiden yhteydessä. Lisäksi Valvira saattaa tehdä näytteenottopyyntöjä kunnalle yksittäistapauksissa, näihin liittyvistä käytännön järjestelyistä sovitaan tapauskohtaisesti.

5.3.6 Tupakkalain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristötoimi tekee myös muuta tehtävänänsä olevaa tupakkalain tarkoittamaa valvontaa. Usein suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä monesti niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Suunnitelman ulkopuolista valvontaa ovat esimerkiksi:

- valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, markkinointi-, esilläpito- tai tupakointikieltojen rikkomista
- vähittäismyyntilupahakemusten käsittely
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely
- toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana

Tupakointikieltojen määrääminen asuinyhteisöön on ollut mahdollista 1.1.2017 alkaen. Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

5.4 Lääkelain mukainen valvonta

Lääkelain mukaista valvontaa eli nikotiinikorvaustuotteiden varastointi- ja myyntipaikkojen valvontaa toteutetaan lääkelain mukaisten hakemusten takia tehtävillä päätöksillä ja yhteydenottojen perusteella. Valvonnan yhteydessä tarkastetaan, että myyntiolosuhteet vastaavat myyntiluvassa mainittuja olosuhteita.

Suunnitelmallisen valvonnan vaatimus ei koske lääkelain mukaista valvontaa.

5.5 Eläinlääkintähuollon suunnitelma

Ruokavirasto laatii monivuotisen eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO), jota päivitetään vuosittain. Ohjelman tarkoituksena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä. Tämä kunnan suunnitelma on laadittu valtakunnallisen ohjelman mukaan.

Paikallistasolla eläinlääkintähuollon ja siihen liittyvän valvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö. Valtion vastuulla olevista eläintautien vastustamisesta ja eläinsuojelua koskevista kunnaneläinlääkärin suorittamista tehtävistä maksetaan kunnalle todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista. Aluehallintovirasto vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Kunnat järjestävät merkittävän osan eläinlääkäripalveluista kuten eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokauden aikoina. Eläinlääkintähuoltolain keskeisenä tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa eläinhuollossa. Osana peruseläinlääkäripalveluja kunnat järjestävät tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon palveluja kysyntää vastaavasti.

Yksityiset eläinlääkäripalvelut täydentävät palvelutarjontaa etenkin pieneläinten ja hevosten osalta. Myös kunnat voivat järjestää halutessaan erikoiseläinlääkäritason palveluja.

5.5.1 Eläinlääkintähuollon vuosittaiset painopistealueet

Valtakunnallisessa eläinlääkintähuollon ohjelmassa on suunniteltuna eläinlääkintähuollon vuosittaiset painopisteet ja näiden edellyttämät toimenpiteet. Suunnitelma painopistealueista ja niiden edellyttämistä toimenpiteistä on liitteessä 7 a.

5.5.2 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

5.5.2.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Kunnan on järjestettävä virka-aikana peruseläinlääkäripalvelu alueen hyötyeläimiä ja asukkaiden kotieläimiä varten. Imatran seudun ympäristötoimen toiminta-alueella voidaan olemassa olevin resurssein järjestää lain edellyttämät peruseläinlääkäripalvelut. Virka-aikaan ovat seudun eläinlääkärit hoitaneet mahdollisuuksien mukaan myös muita kuin hyötyeläimiä ja alueen kuntien asukkaiden kotieläimiä, kuten esimerkiksi kesäloma-asukkaiden lemmikkejä ja alueen talleihin majoitettuja ulkokuntalaisten hevosia. Virka-aikaan peruseläinlääkintää vaativampaa hoitoa tarvitsevia pieneläin- ja hevospotilaita on mahdollista ohjata eteenpäin alueen ja sen ulkopuolisille yksityisklinikoille, mutta näiden kanssa ei ole erillistä sopimusta virka-aikaisesta remittoinnista. Tällä hetkellä lähialueen yksityiset klinikat ja vastaanotot eivät pääsääntöisesti päivystä, eivätkä niiden aukioloajat ja lukumäärä ole riippuvaisia Imatran seudun ympäristötoimen toiminnasta.

Imatran seudun ympäristötoimen toiminta-alue on jaettu vastuualueisiin siten, että pohjoista aluetta (Rautjärvi ja Parikkala) hoidetaan Parikkalan eläinlääkärivastaanotolta, jossa työskentelee neljä praktikkooa, ja eteläistä aluetta Ruokolahden vastaanotolta, jossa työskentelee pääasiassa yksi praktikkoo. Imatralla ei ole juurikaan hyötyeläimiä, joten kaupungin alueella on pieneläinpraktiikassa annettu tilaa yksityiselle palvelulle. Kunnallista palvelua, kuten kiireellistä eläinlääkäriapua, on saatavissa Ruokolahdella.

Imatran seudun ympäristötoimen praktikkooeläinlääkäreiden kesken on keskusteltu suuntautumismahdollisuuksista ja työnjaosta. Sitä on jonkin verran toteutunut pääasiassa eläinlääkäreiden kiinnostuksen perusteella. Esimerkiksi Parikkalan vastaanotolla yksi eläinlääkäri on suurimmalta osin keskittynyt nautojen terveydenhuoltoon. Tällä hetkellä työnjako alueen kunnissa on kuitenkin lähinnä maantieteellinen.

Imatran seudun ympäristötoimen praktikkooeläinlääkärit vastaavat asiakkaiden puheluihin virka-aikaan työtehtävien niin salliessa. Pohjoisosassa puhelut pyritään ohjaamaan

vastaanottoavustajalle, joka edelleen ohjaa ne tarvittaessa eläinlääkärille. Jokaisella eläinlääkärillä on puhelinvastaaja, johon asiakas voi myös jättää soittopyynnön silloin, kun eläinlääkäri ei voi vastata suoraan puheluihin. Virka-aikaan eläinlääkäriajan tilaaminen ja neuvonta maksavat vain normaalin puhelinvastauksen. Virka-ajan ulkopuolella puhelut päivystävälle eläinlääkärille ohjautuvat maksullisen päivystysnumeron kautta.

Omalla alueellaan eläinlääkärit priorisoivat työt kiireellisyyden perusteella. Imatran seudun ympäristötoimen toiminta-alueella sairaskäynti-, vastaanotto- ja terveydenhuoltokäyntiajat on pystytty järjestämään valtakunnallisen suunnitelman saatavuussuosituksen mukaisesti.

Valtion kustannuksella hoidettavat viranomaistyöt on eriytetty v. 2011 aikana valvontaeläinlääkärille, mikä vie valvontaeläinlääkäriin työajasta 70 %. Valvontaeläinlääkäri tekee 30 %:n työajalla elintarvikelain mukaista valvontaa ja lisäksi toimii eläinlääkintähuollon lähiesihenkilönä.

5.5.2.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma. Tällaisia järjestelmiä ovat nautatiloilla tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Terveydenhuolto-ohjelmaan liittyminen on tiloille vapaaehtoista. Imatran seudun ympäristötoimen eläinlääkärit kannustavat kuitenkin vahvasti tiloja liittymään terveydenhuolto-ohjelmiin. Myös muut sidosryhmät, kuten teurastamot, meijerit ja Eläinten terveys ETT ry, tekevät työtä saadakseen tuotantotilat liittymään terveydenhuolto-ohjelmien piiriin.

Suunnitelman liitteenä 7 b on resurssitarvekartoitus, jossa on esitetty arvio alueen tilojen ja sopimusten määrästä sekä arvioitu terveydenhuoltoon tarvittavaa resurssia. Terveydenhuoltopalvelut on Imatran seudun ympäristötoimen alueella pystytty suorittamaan täysin kattavasti, eli kaikkien terveydenhuolto-ohjelmiin haluvien tilojen kanssa on tehty terveydenhuoltosopimus ja kaikki lain vaatimat terveydenhuoltoon liittyvät tilakäynnit on saatu määräajoissa suoritettua.

5.5.2.3 Yksityinen palvelujentarjonta

Imatran seudun Ympäristötoimi järjestää alueensa kaikille kotieläimille arkipäivisin vähintään peruseläinlääkäripalvelut sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokaudenaikoina.

Alueella on yksityistä palvelujentarjontaa pieneläimille ja hevosille. Imatran seudun ympäristötoimen alueella on yksi hyvin varustettu pieneläinklinikka ja yksi yhden eläinlääkäriin vastaanotto. Lisäksi alueella toimii kaksi yksityistä eläinlääkäriä, jotka hoitavat hevosia. Imatran seudun ympäristötoimella ei ole sopimusta ko. palvelujentarjoajien kanssa. Imatran seudun ympäristötoimella ei ole tietoa yksityisten palvelujentarjoajien solmimista terveydenhuoltosopimuksista alueellaan, mutta valtaosalla tuotantotiloista on terveydenhuoltosopimus paikallisen kunnaneläinlääkäriin kanssa. Alueen yksityiset palvelujentarjoajat eivät osallistu eläinlääkäripäivystykseen.

5.5.2.4 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Imatran seudun ympäristötoimen eläinlääkintähuolto järjestää itse kiireellisen eläinlääkäriavun sekä virka-aikana että virka-ajan ulkopuolella. Pieneläinpäivystyksen osalta erikoishoitoa tarvitsevat potilaat ohjataan ensiavun jälkeen tarvittaessa lähimmille päivystävälle pieneläinklinikoille.

Virka-aikana kiireellinen eläinlääkäriapu järjestyy ottamalla yhteyttä alueen praktikkoeläinlääkäreihin tai Parikkalan vastaanottoon. Kaikkien eläinlääkäreiden puhelimissa sekä Parikkalan vastaanoton puhelimessa on vastaajat, joihin voi hätätilanteessa jättää viestin.

Virka-ajan ulkopuolella Imatran seudun ympäristötoimen alueella on kerrallaan yksi päivystävä eläinlääkäri. Arki-iltaisoin ja öisin koko vuoron hoitaa sama praktikko, viikonloppuisin vuoro saattaa vaihtua lauantai-iltana tai muuna eläinlääkärien itse sopimana aikana. Avustava henkilökunta ei päivystä. Päivystysaikainen puhelinpalvelu on keskitetty: samaan numeroon soittamalla puhelu yhdistyy aina kulloinkin päivystysvuorossa olevalle eläinlääkärille suoraan.

Vastaanotolle kuljetettavissa olevia pieneläinpotilaita hoidetaan kulloinkin päivystysvuorossa olevan eläinlääkärin vastuualueen toimipisteessä, jotka molemmat sijaitsevat päivystysalueen rajojen sisäpuolella. Osa pohjoisen pään praktikoista käyttää ajoittain Ruokolahden vastaanottoa päivystysaikaisena toimipisteenä. Suureläimet hoidetaan niiden pitopaikoissa.

Päivystysalue kattaa seudullisen yksikön kunnat (Imatra, Parikkala, Rautjärvi ja Ruokolahti) ja on halkaisijaltaan reilut 100 km. Päivystysalueen koko ja muoto mahdollistaa kotikäynnin hoidettavien potilaiden päivystysaikaisen avun saamisen kohtuullisessa ajassa. Nykyinen päivystysjärjestelmä takaa valtaosalle potilaista avun 6 tunnin, akuuteissa hätätapauksissa 3 h sisällä asiakkaan soitosta. Eläinlääkäri arvioi potilaiden avuntarpeen kiireellisyyden ja priorisoi heidät sen mukaan. Päivystysaikana on myös mahdollista tarvittaessa tehdä yhteistyötä Lappeenrannan seudun ympäristötoimen eläinlääkintähuollon kanssa. Seudullisten yksiköiden välillä ei kuitenkaan ole asiasta erillistä sopimusta.

Nykyisillä resursseilla ei ole mahdollisuutta toteuttaa sisäisesti täydellistä pien- ja suurelänpotilaiden hoidon päivystysaikaista eriyttämistä. Alueen praktikkoeläinlääkärejä on liian vähän. Päivystysalueen kasvattaminen maakunnalliseksi taas tekisi ajomatkoista liian pitkiä ja ylittäisi valtakunnallisen suunnitelman etäisyysuositukset. Usean yhtäaikaisen päivystäjän maakunnallinen malli ei toimi käytännössä, jos ajaminen alueen toiseen päähän jättää toisen usean tunnin ajaksi vaille päivystäjää.

Päivystyksen ruuhkautuessa tai pieneläinpotilaiden hoidon vaatiessa erityisosaamista tai erityisvälineistöä on päivystävällä eläinlääkärillä mahdollisuus ohjata pieneläinpotilaat hoidettavaksi jollekin päivystävälle pieneläinlääkärille. Yliopistollinen eläinsairaala Helsingissä on vastaanottanut päivystysaikaisina kiirepotilaina sekä pieneläimiä että hevosia päivystävän eläinlääkärin sovittua potilaan remissiosta tapauskohtaisesti. Evidensia -ketjun pieneläinvastaanotot sekä Hämeenlinnassa että Vantaalla ovat puolestaan olleet valmiita vastaanottamaan kaikki heille lähetetyt, kiireellistä päivystyshoitoa vaativat pieneläinpotilaat. Kouvolassa toimii myös ympärivuorokautisesti päivystävä Evidensia-pieneläinlääkärin klinikka, jonka päivystyksellinen aukiolo on vaihdellut työvoimapulan vuoksi mutta viime aikoina päivystys on saatu pääosin järjestymään.

Hevosia on voitu lähettää hoidettavaksi myös Hyvinkään hevossairaalaan. Päivystävien pieneläin – tai hevosklinikoiden kanssa ei ole päivystysaikaisesta remissiosta sopimusta.

5.5.2.5 Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Imatran kaupungilla on käytössään sähköinen palautepalvelu. Tämän järjestelmän ja suorien yhteydenottojen avulla kerätään tietoa asiakastyytyväisyydestä ja palvelujen tavoitettavuudesta. Suoria asiakaskyselyitä tehdään viestintäsuunnitelman mukaisesti.

Imatran seudun ympäristötoimeen saapuvat praktikkoeläinlääkäreiden toimintaa koskevat asiakasvalitukset tai korvauspyynnöt ohjataan eläinlääkäreiden lähiesihenkilönä toimivalle valvontaeläinlääkärille. Hän pyytää valituksesta puolestaan lausunnon asianomaiselta eläinlääkäriltä ja konsultoi tarvittaessa ympäristöpäällikköä. Tarvittaessa lausuntoa voidaan pyytää myös Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta.

Korvausvaatimuksissa asia annetaan tarvittaessa lakiasianyksikön selvitettäväksi, kun asianomaisen eläinlääkäriin, mahdollisen vahinkoarviolautakunnan ja valvontaeläinlääkäriin selvitys on annettu. Valvontaeläinlääkäriin toimintaa koskevasta valituksesta selvityksen antaa ympäristöpäällikkö. Asiassa tehdään päätös mahdollisesta korvauksen maksamisesta. Eläinlääkäriin muusta toimintaa koskevasta valituksesta ja sen takia tehtävistä mahdollisista toimenpiteistä päättää johtosäännön ja toimintasäännön mukainen viranhaltija.

Imatran kaupungilla on vakuutukset vakuutusyhtiö IF:ssä. Vakuutusmäärä on 1 000 000 euroa henkilö- ja esinevahingoissa, 50 000 euroa taloudellisessa vahingossa. Vakuutus korvaa myös Neuvo 2020-hankkeeseen osallistuvien eläinlääkäreiden aiheuttamat esine- ja henkilövahingot toiminnanvastuun ehtojen mukaan. Lisäksi eläinlääkäreillä saattaa olla omia henkilökohtaisia vastuuvakuutuksia esim. järjestön jäsenyyden kautta tai muusta syystä.

5.5.3 Eläinten terveyden valvonta

5.5.3.1 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet ja kustannustehokkuus toimenpiteiden valinnassa taudin torjunnan vaarantumatta sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat runsaasti etukäteissuunnittelua, hankintoja, sopimusten tekoa, tiedon aktiivista jakamista, toimijoiden kouluttamista ja käytännön harjoittelua. Myös muun välttämättömän eläinlääkintähuollon toimiminen ja henkilöresursointi poikkeustilanteessa suunnitellaan etukäteen.

Eläintautien vastustamisen suunnittelu ja toteutus ovat ensisijaisesti aluehallintoviraston tehtäviä. Aluehallintovirasto määrää tarvittaessa Imatran seudun virkaeläinlääkärit toimimaan eläintautitapauksissa. Tarvittaessa aluehallintovirasto voi määrätä kunnaneläinlääkäriin toimimaan myös muun kunnan alueella. Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Imatran seudun ympäristötoimessa on suunnitelman laatimishetkellä kolme valmiuseläinlääkäriksi nimettyä eläinlääkäriä.

Poikkeustilanteessa tulee turvata välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoito. Valmiuseläinlääkäriin suorittaessa Ruokaviraston tai aluehallintoviraston määräämiä tehtäviä hoitaa hänen kiireellisiä tehtäviään sillä aikaa toinen kunnaneläinlääkäri. Imatran seudun ympäristötoimen alueella pyritään siihen, että akuuttia praktiikkaa ja eläinsuojelua jäisi hoitamaan vähintään kaksi kunnaneläinlääkäriä.

Valmiuseläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti valmiuseläinlääkärien täydennyskoulutuksiin, ja osallistuminen mahdollistetaan sijaisjärjestelyin. Lisäksi muutkin kunnaneläinlääkärit osallistuvat mahdollisuuksien mukaan aluehallintoviraston järjestämiin eläintautivalvonnan ajankohtaisiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin.

5.5.3.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä voi syntyä pääsääntöisesti kolmella tavalla: joko tilalla eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden perusteella, tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimusten yhteydessä laboratoriossa. Eläinlääkäri ammattitaidollaan arvioi, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto.

5.5.3.3 Eläntautien ilmoittaminen

Kunnaneläinlääkäri ilmoittaa vastustettavan eläntaudin epäilystä valvontaeläinlääkärille ja tapauksen kiireellisyyden mukaan tarvittaessa suoraan myös aluehallintovirastolle. Valvontaeläinlääkäri on yhteydessä läänineläinlääkäriin ja sopii tarvittavista toimenpiteistä.

Kunnaneläinlääkärin on tehtävä ilmoitus aluehallintovirastoon viipymättä, jos ilmoitus koskee eläinterveys säännösten nojalla luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa eläntautia. Valvottavista ja asetuksen 325/2021 5 §:ssä luetelluista eläntaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläntaudeista kunnaneläinlääkärin on ilmoitettava eläntautien kuukausiyhteenvedossa.

Sellaisista eläntaudeista, joista voi olla vaaraa ihmisen terveydelle, valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri ilmoittaa terveysvalvonnan johtajalle. Tämän jälkeen terveysvalvonnan johtaja, valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri ilmoittaa asiasta terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

5.5.3.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläntaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveysvalvonnan vähimmäistasosta. Kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan lampaiden ja vuohien maedi-visnan, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta.

Terveysvalvontaohjelmiin liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveysluokituksista. Pitopaikkojen on erikseen liityttävä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan aluehallintovirastolle lähettämällä ilmoituksella.

Imatran seudun ympäristötoimi suorittaa pitopaikkojen terveysluokitukseen liittyvät tilakäynnit. Lakisääteisten ohjelmien osalta (muninta- ja kasvatuskanalat) eläinlääkärit ottavat yhteyttä tiloihin, jotka eivät oma-aloitteisesti noudata lain säädöksiä. Tarvittaessa asiasta ilmoitetaan aluehallintovirastoon ja Imatran seudun ympäristötoimen elintarvikevalvontaan.

5.5.3.5 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto tehdään pääosin riskiperusteisesti. Ruokavirasto toimittaa aluehallintovirastolle vuosittain erillisen ohjeen kyseisen vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Aluehallintovirasto huomioi paikalliset olosuhteet toimenpiteissä. Imatran seudun ympäristötoimen kunnaneläinlääkäri tekee tarkastukset ja suorittaa näytteenoton aluehallintoviraston määräämällä tavalla.

Tarkastuksen tarkoitus on havainnoida eläimiä ja etsiä tarttuvien kala- ja raputautien oireita. Tarkastukseen kuuluu olennaisesti kirjanpitoon ja laitoksen omavalvonnan kuvaukseen perehtyminen.

5.5.3.6 Muu eläntautivalvonta

Ruokavirasto pyytää vuosittain eläntauteihin liittyvien seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaisesti. Aluehallintovirasto määrää kunnan virkaeläinlääkärit tarvittaessa näytteenottoon. Näytteenottamisen järjestämisestä vastaa pääasiassa valvontaeläinlääkäri.

Imatran seudun ympäristötoimen virkaeläinlääkärit toimivat mahdollisten aluehallintoviraston määräysten mukaisesti asiassa.

Imatran seudun ympäristötoimen virkaeläinlääkärit valvovat tarvittaessa karanteeneja, sperman keräysasemia, alkioiden keräysryhmiä, alkioiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittavat niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimuksia sekä hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan.

5.5.4 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

5.5.4.1 Sisämarkkinakauppa

Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita, on haettava rekisteröintiä tai tuontilupaa Ruokavirastosta.

Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES-järjestelmän avulla ja määrää tarvittaessa kunnaneläinlääkäriä tai valvontaeläinlääkäriä tarkastamaan saapuvat erät. Kunnaneläinlääkäri voi seurata saapuvia eriä TRACES-järjestelmässä ja tarkastaa eriä myös itse ilman aluehallintoviraston kehotusta ja ryhtyä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan laittomia tuonteja.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa päätetään toimenpiteet, esimerkiksi tuote-erän tai eläimen palauttamisen lähtömaahan tai määräämisen lopetettavaksi tai hävitettäväksi.

Laittomasti EU:n alueelta maahantuotujen lemmikkieläinten tai hevosten kohdalla kunnaneläinlääkäri tekee eläimelle Ruokaviraston ohjeiden mukaisen tarkastuksen. Tarkastuksista ja niiden tuloksista kunnaneläinlääkäri toimittaa tiedon aluehallintovirastoon.

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista. Poikkeuksena ovat erät, joiden vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin virkaeläinlääkäri.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES - järjestelmässä.

5.5.4.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää kunnaneläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava, että viennin kohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos kyseisten eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tämän sopimuksen ehtoja ja käytettävä eläinlääkintätodistusta, joka sisältää sopimuksessa todistukseen merkittäväksi sovitut tiedot. Muussa tapauksessa viejä selvittää eläinlääkintätodistukseen sisältyvät vaatimukset kohdemaan viranomaisilta ja tämän jälkeen Ruokavirasto laatii eläinlääkintätodistuksen mallit kohdemaan ehtojen pohjalta. Lemmikkejä vietäessä myös kunnaneläinlääkäri voi laatia todistuksen viejän selvittämien ehtojen pohjalta. Turvapaperille laaditut eläinlääkintätodistukset on tilattava Ruokavirastosta. Vain virkaeläinlääkäri voi laatia ja tilata vientitodistuksia.

5.5.4.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta

Kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen kautta, eivätkä tuodut erät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla. Joissakin tapauksissa tuonnin salliminen edellyttää erityistä jälkivalvontaa määräpaikassa. Tämä koskee esimerkiksi Venäjältä tuotavia hevosia ja tiettyjä kanavoituja sivutuotteita. Imatran seudun ympäristötoimen alueella toimenpiteitä voivat aiheuttaa myös Venäjältä tulleet kulkukoirat ja epäillyt laittomat lemmikkituonnit.

Läänineläinlääkäri saa tiedon EU:n ulkopuolisista maista tuotavista eläintautiriskin takia määräpaikassa tarvittaessa erityisesti valvottavista eläin- ja tuote-eristä TRACES-ohjelman välityksellä. Läänineläinlääkäri tiedottaa paikalliselle kunnaneläinlääkärille tarvittavista toimenpiteistä. Jos eläimellä on tarttuvien tautien oireita, aluehallintovirasto arvioi, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily.

Epäiltäessä laitonta tuontia tulee kunnaneläinlääkärin tehdä eläimelle eläintautilain mukainen tarkastus. Tarkastuspöytäkirja tulee toimittaa Ruokavirastoon. Hallintopäätökset EU:n ulkopuolelta tapahtuvan lemmikkien laittoman tuonnin osalta tekee Ruokavirasto, joka voi määrätä eläimen lopetettavaksi, asetettavaksi karanteeniin tai palautettavaksi.

5.5.5 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinten hyvinvointilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa eläinsuojelutarkastuksilla. Tarkastuksella kerrotaan asianosaiselle tarkastuksen tavoite, kuvaillaan tarkastuksen kulku sekä mahdolliset jatkotoimenpiteet. Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinten hyvinvointilakia tai sen nojalla annettuja säädöksiä on rikottu, annetaan omistajalle/ eläimen haltijalle eläinten hyvinvointilain mukainen kehoitus tai määräys.

Eläinsuojelutarkastukset suoritetaan pääsääntöisesti etukäteen ilmoittamatta. Viranhaltijalla on oikeus tarkastuksen suorittamiseen myös kotirauhan piirissä olevissa tiloissa, mikäli viranhaltijalla on syytä epäillä eläinten hyvinvointilakia tai sen nojalla annettuja säädöksiä rikotun. Havaittaessa eläinten hyvinvointilain vastaista menettelyä valvontaeläinlääkäri antaa eläinten hyvinvointilain 95 §:n mukaisen kiellon tai 93 §:n mukaisen määräyksen ja mahdollisen määräajan. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, voi eläinlääkäri säädöksistä poiketen ryhtyä välittömiin 96 – 99 §:ien mukaisiin kiiretoimiin.

Tarkastuskäynti uusitaan määräajan jälkeen ja tarkastetaan, että annettuja määräyksiä on noudatettu määräajassa. Jos on syytä epäillä, että eläinten hyvinvointilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä on rikottu, valvontaviranomainen tekee poliisille eläinten hyvinvointilain 91 §:n mukaisen ilmoituksen.

Imatran seudun ympäristötoimen toiminta-alueella eläinten hyvinvointilain sekä sen nojalla annettujen säännösten valvontaa hoitaa pääosin valvontaeläinlääkäri. Kaikilla praktikkoeläinlääkäreillä on myös oikeus suorittaa eläinten hyvinvointilainvalvontaa, samoin kuin kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla.

5.5.5.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinten hyvinvointilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla, eläinsuojeluviranomaisella on oikeus eläinsuojelutarkastuksen tekemiseen. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa eläintä pidetään sekä oikeus ottaa korvaukset tarvittavia näytteitä. Tarkastuskäynnillä tarkastetaan paitsi itse eläimet ja niiden pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet. Käynnillä

voidaan tarkastaa myös luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan edellyttämä eläinluettelo tai tuotantoeläimiä koskeva kirjanpito.

Imatran seudun ympäristötoimen alueella käsitellään eläinten hyvinvointilain mukaisia ilmoituksia eläinten hyvinvointilain vastaisesta toiminnasta vuosittain noin 100 kpl. Vaikeimpien eläinsuojelutehtävien osalta valvontaeläinlääkäri voi pyytää apua tarkastukseen ja päätöksentekoon läänineläinlääkäriltä. Kunta voi pyytää apua aluehallintovirastolta esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla. Kunta voi pyytää apua aluehallintovirastolta myös esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinten hyvinvointilain 96–99 §:ien mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

5.5.5.2 Luvan – ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinten hyvinvointilain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää aluehallintovirastolle eläinten hyvinvointilaissa tarkoitettun luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä. Tällaisia paikkoja ovat esim. sirkukset, eläintarhat tai näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit tai ravi - tai ratsastustallit. Myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin saadaan tehdä tarkastuksia ilman epäilyä. Aluehallintovirasto ilmoittaa kunnille näiden alueella sijaitsevat luvan- ja ilmoituksenvaraiset kohteet sekä toiminnassa tapahtuneet muutokset.

Tavoitteena on tarkastaa ilmoituksenvaraiset kohteet 2–3 vuoden välein kohteiden riskiarvio huomioon ottaen. Jos kohteen tarkastuksilla esimerkiksi ilmenee toistuvasti puutteita eläinten hyvinvointilain noudattamisessa, kohteen tarkastustiheyttä kasvatetaan. Imatran seudun ympäristötoimen alueella olevat luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden määrät löytyvät liitteestä 7 b.

5.5.5.3 Eläinkuljetukset

Aluehallintovirasto huolehtii eläinkuljetuslainsäädännön täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta toimialueellaan. Jos on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla, myös poliisilla ja kunnaneläinlääkärillä on oikeus tarkastaa eläinkuljetus. Eläinkuljetusta tarkastettaessa on viranomaisella oikeus tarkastaa myös kuljetuskalusto.

5.5.5.6 Teurastamot

Parikkalassa toimivat kunnaneläinlääkärit toimivat Ruokaviraston palkkaamina tarkastuseläinlääkäreinä paikallisessa pienteurastamossa. Tarkastuseläinlääkäri on vastuussa teurastamojen eläinsuojeluvalvonnasta. Lisäksi jos tarkastuseläinlääkäri epäilee, että eläinten hyvinvointilakia on rikottu teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä, hänen on ilmoitettava asiasta sen alueen aluehallintovirastolle, jonka toimialueella eläintenpitoyksikkö sijaitsee.

5.5.6 Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta

Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. Aluehallintovirasto ohjaa suunnitelman toteuttamista alueellaan. Imatran seudun ympäristötoimi valvoo hyväksytyjä ja rekisteröityjä laitoksia ja toimijoita Ruokaviraston tekemän valvontasuunnitelman mukaisesti.

Sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti.

5.5.6.1 Sivutuotteita käyttävät toimijat

Kunnaneläinlääkärit valvovat toimijoita, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin, kuten luonnonvaraisten eläimien ruokintaan eli haaskatoimintaan.

Haaskatoimintaa aloitettaessa on toiminnan aloituksesta tehtävä ilmoitus paikalliselle kunnaneläinlääkärille. Haaskapaikan tiedot viedään haaskarekisteriin, joka on osa Ruokaviraston ylläpitämää eläintenpitäjärekisteriä. Toimija voi tehdä aloitusilmoituksen rekisteriin myös itse sähköisesti. Rekisteröinti on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista. Haaskapaikan pitäjän on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille kuukausittain haaskalle viedyt sivutuotteet.

Kunnaneläinlääkärit valvovat toimintaa Ruokaviraston vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti. Lisäksi kunnaneläinlääkärit voivat tehdä haaskapaikoille tarkastuksia saatujen ilmoitusten ja ilmiantojen perusteella. Mikäli haaskaksi aiottua ainesta ei voida sallia käytettävän tautivaaran tai muun syyn perusteella, kunnaneläinlääkäri kieltää tällaisen aineksen käytön sekä valvoo tarkastuskäynnein, että kieltä noudatetaan.

Kunnaneläinlääkärit raportoivat aluehallintovirastolle haaskoille vietyjen sivutuotteiden määrät läänineläinlääkäreiden antamien ohjeiden mukaisesti.

5.5.6.2 Sivutuotteiden hautaaminen

Imatran seudun ympäristötoimen alue on nautojen, lampaiden, vuohien ja biisonien osalta keräilyaluetta ja sikojen ja siipikarjan osalta syrjäistä aluetta. Syrjäisellä alueella sikojen ja siipikarjan raatojen hautaaminen on sallittua. Hautaamisen tulee tapahtua Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Hautaamisesta ei tarvitse tehdä ilmoitusta kunnaneläinlääkärille, mutta hautauksista on ilmoitettava aluehallintovirastolle tautitapauksissa. Keräilyalueella tuottajien pitää toimittaa kaiken ikäiset edellä mainitut eläimet sivutuoteasetuksen mukaiseen luokan 1 käsittelylaitokseen hävitettäväksi.

Valvontaeläinlääkäri seuraa maatiloilla tapahtuvaa sivutuotteiden mahdollista hävittämistä muun valvonnan yhteydessä sekä vastaanotettujen tietojen tai mahdollisten epäilyjen perusteella.

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAA OHJAAVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Elintarvikevalvonnan lainsäädäntöä

- Elintarvikelaki (297/2021)
- Valvonta-asetus (EU) 625/2017
- Valtioneuvoston asetus eläinperäisten elintarvikkeiden viranomaisvalvontaa tekevien henkilöiden pätevyys- ja kielitaitovaatimuksista (31272021)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikevalvonnasta (315/2021)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta (318/2021)
- Elintarvikehygienia-asetus (EY) 852/2004
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista (316/2021)
- Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieni-asetus (EY) 853/2004
- Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden tai veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011)
- Yleinen elintarvikevalvonta-asetus (EY) 178/2002
- Valtioneuvoston asetus eräistä elintarvikevalvonnan maksuista (1040/2007)
- Mikrobikriteeriasetus (2073/2005)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille
- Asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista (EY) N:o 1935/2004

Terveydensuojelun lainsäädäntöä

- Terveydensuojelulaki (763/1994)
- Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
- STM asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus suurten yleisötilaisuuksien hygieenisistä järjestelyistä ja jätehuollosta (405/2009)
- STM asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sekä rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnasta (1352/2015)
- STM asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001)
- Valtioneuvoston asetus talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta ja omavalvonnasta 7/2023
- Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011)
- STM:n asetus uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002)
- STM:n asetus 354/2008 pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta, muutos (710/2014)
- STM:n asetus 177/2008 yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (711/2014)

Tupakkavalvonnan lainsäädäntöä

- Tupakkalaki (549/2016)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita koskevista standardeista ja ilmoituksista (592/2016)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä (591/2016)

- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyydestä ja turvaominaisuuksista (290/2019)
- EU:n parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/40/EU, tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden valmistamista, esittämistapaa ja myyntiä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä sekä direktiivin 2001/37/EY kumoamisesta
- Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista ja tupakointikiellon hakemisesta asuntoyhteisöön (601/2016)
- EU:n mainontadirektiivi 2003/33/EY
- Komission delegoitu asetus (EU) 2018/573 tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmän osana tehtävien tiedontallennussopimusten keskeisistä tekijöistä
- Komission jäljitettävyyasetus (EU) 2018/574 teknisistä standardeista tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmän perustamista ja toimintaa varten
- Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2018/576 tupakkatuotteisiin lisättävien turvaominaisuuksien teknisistä standardeista

Eläinlääkintähuoltoon liittyvää lainsäädäntöä

- Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)
- Valtioneuvoston asetus eläinlääkintähuollosta (1031/2009)
- Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023
- Eläintautilaki (441/2013)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus vastustettavista eläintaudeista ja niiden luokittelusta (843/2013)
- Valtioneuvoston asetus eläinten terveysvalvonnasta sekä eläintautien vastustamisesta eläinten keinollisessa lisäämisessä (838/2013)
- Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveys säännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta (sivutuoteasetus) (EY) N:o 1069/2009
- Sivutuotelaki (517/2015)
- Laki eläintunnistusjärjestelmästä (238/2010)
- Laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)
- Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista (316/2021)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaudeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta (325/2021)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus b- ja c-luokan eläintautien vastustamisesta (327/2021)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus vapaaehtoisesta eläinten terveysvalvonnasta (319/2021)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (68/2022)

Muuta sovellettavaa lainsäädäntöä

- Hallintolaki (434/2003)
- Kuntalaki (410/2015)
- Lääkelaki (395/1987)
- Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011)
- Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)
- Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003)
- Julkisuuslaki (621/1999)
- Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (304/2003)
- Säteilylaki (859/2018)
- Asetus ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta 13/1989
- Valtioneuvoston asetus elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista (152/2015)
- Vesihuoltolaki 119/2001
- Valtioneuvoston asetus vesihuollon tietojärjestelmästä ja tiedottamisesta 6/2023
- Ympäristöministeriön asetus rakennusten vesi- ja viemärlaitteistoista (1047/2017)

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VAKITUINEN HENKILÖSTÖ

Nimi	Virkanimike	Muuta
Hämäläinen Sanna	ympäristöpäällikkö	Ympäristötoimen johtaminen
Kainulainen Armi	ympäristöinsinööri	vuosiraportointi ev, tup ja ts, terveydensuojelun valvonta
Kosonen Ilkka	ympäristöinsinööri	elintarvike- ja terveysvalvonta, tupakkavalvonta
Päätalo Tiina	ympäristöinsinööri	elintarvike- ja tupakkavalvonta
Suomalainen Marcella	ympäristöinsinööri	terveydensuojelun valvonta
Heinänen Sirpa	ympäristöinsinööri	terveydensuojelun valvonta
Makkonen Mika	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu- ja eläintautivalvonta, eläinlääkintähuollon esimies
Heikkonen Heli	kaupungineläinlääkäri	Parikkalan toimipiste
virka avoinna viransijaisia saatavuuden mukaan	kaupungineläinlääkäri	Parikkalan toimipiste
Pulkkinen Päivi	kaupungineläinlääkäri	Ruokolahden toimipiste
Makkonen Susanna viransijaisia saatavuuden mukaan	kaupungineläinlääkäri	Parikkalan toimipiste (virkavapaalla)
Yacoub Samir	kaupungineläinlääkäri	Parikkalan toimipiste
Valtonen Maija-Liisa	vastaanottoavustaja	Parikkalan toimipiste (opintovapaalla)
Sihvonen Sara	vastaanottoavustaja	Parikkalan toimipiste (sijainen)
Vepsäläinen Riitta	määräaikainen vastaanottoavustaja	Ruokolahden toimipiste
Holsti Riitta	toimistos sihteeri	Tukipalvelut, yhteinen ympäristönsuojelun kanssa

SUUNNITELMA VOIMAVAROJEN JAKAUTUMISESTA VUONNA 2024

Jaottelu ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) mukaan

Valvonnan sektori	Suunniteltu resurssi (htv)
Terveydensuojelun valvonta	2,93
Tupakkalain valvonta	0,22
Elintarvikevalvonta	2,05
Eläinlääkäripalvelut	5,0
Eläinsuojeluvalvonta	0,65
Eläintautivalvonta	0,05
Avustava työ*	1,8
Ympäristöterveydenhuollon johtaminen (sis. ELL)	0,6
Yhteensä	13,30

htv= henkilötyövuosi, 220 henkilötyöpäivää

* tarkoitetaan mm. laskutusta, hallintoa sekä muuta avustavaa työtä. Tähän sisältyy Parikkalan eläinlääkärin vastaanoton vastaanottoavustajan sekä toimistosihteerin henkilöresurssit.

ELINTARVIKEVALVONNAN SUUNNITELMA VUODEKSI 2024

Elintarvikevalvonnan ajankohtaista vuonna 2024

Suomen monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024, VASU, on kaikkien elintarvikeketjun viranomaisten yhteinen ”tiekartta”, jonka avulla varmistetaan valtakunnallisesti viranomaisvalvonnan poikkileikkaavat ja yhdenmukaiset tavoitteet ja painopisteet sekä laatu ja kehittäminen. Imatran seudun ympäristötoimen Elintarvikevalvonta huomioi vuonna 2024 VASU määritellyt toimenpiteet päämäärien saavuttamiseksi, valvonnan painopisteet.

Keväällä 2021 elintarvikelaki uudistui ja siinä säädettiin uusi valvonnan perusmaksu. Perusmaksu on 150 € suuruinen vuosittainen maksu ja se otettiin käyttöön ensimmäisen kerran vuonna 2022. Perusmaksu koskee kaikkia toimipaikkoja, joilla on hyväksyntä tai joilta edellytetään ilmoitusta rekisteröintiä varten eli käytännössä valvonnan perusmaksu koskee lähes kaikkia elintarvikehuoneistoja. Maksua ei peritä esim. yleishyödyllisiltä yhteisöiltä, alkutuottajilta eikä kyläkaupoilta.

Ympäristöterveydenhuollon keskitetyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä (VATI, otettu käyttöön 2009) on tietovarasto ja käyttöliittymä, joka kattaa ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat terveysuojelulain ja elintarvikelain mukaiset tehtävät. VATI järjestelmässä hallinnoidaan mm. valvontakohteita, -toimenpiteitä ja -suunnitelmia sekä tehdään näihin liittyvää seurantaa, raportointia ja kehittämistä.

Liitteessä 4 b (kohdetyyppikohtainen valvontasuunnitelma) on huomioitu Ruokaviraston riskinarviointiohje.

Toimijan on tehtävä valvontaviranomaiselle ilmoitus toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja toiminnan olennaisesta muutoksesta tai kun toiminta aloitetaan uudelleen keskeyttämisen jälkeen. Ilmoitusten käsittelystä peritään maksu.

Hyvin pienimuotoiset ja vähäriskisiksi arvioidut elintarvikehuoneistot eivät kuulu rekisteröintivelvoitteen piiriin. Ruokaviraston tulkinnan mukaan mm. pienet kodinomaiset valmistuskeittiöt, esim. perhekotien keittiöt, joissa asukkaat osallistuvat ruoan valmistukseen, ja jotka ovat osa asukkaiden asumistiloja, eivät ole rekisteröintivelvoitteen piiriin kuuluvia elintarvikehuoneistoja. Ensimmäisen tarkastuksen yhteydessä arvioidaan toiminnan elintarviketurvallisuuden riskiä ja valvontatarvetta.

Uusiin valvontakohteisiin tehdään suunnitelmallinen, maksullinen ensimmäinen tarkastus ja sen jälkeen niihin kohdistetaan jatkossa suunnitelmallista valvontaa. Vastaavasti toimitaan toimijanvaihdosilmoituksen osalta. Valvontatiheyttä määritettäessä riskinarvioinnissa huomioidaan kohteen toiminnan luonne ja laajuus, kohteen ominaisuustiedot, mahdollinen kausiluonteisuus ja kohteen valvontahistoria. Myös ns. riskiluokan 0 kohteisiin, jotka eivät ole enää muuten säännöllisen valvonnan piirissä (esim. pubit, joissa ei ole ruokatarjoilua) tehdään uusien kohteiden osalta suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva ensimmäinen tarkastus.

Elintarvikevalvonnan painopisteet vuonna 2024

Vuonna 2024 elintarvikevalvonnan painopisteenä on lämpötilanhallinta elintarvikehuoneistoissa (Oiva-kokonaisuus 06 ”Elintarvikkeiden lämpötilan hallinta” ja elintarvikkeiden jäljitettävyyys (Oivarivit 16.1 ja 16.9).

Tavoitteena on, että rekisteröityjen ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen toimintaa valvotaan yhdenmukaisesti, kattavasti ja riittävällä tiheydellä. Havaittuihin epäkohtiin puututaan, ja epäkohtien korjaaminen sovituissa aikatauluissa varmistetaan.

Elintarvikkeiden lämpötilahallinnalla, kuten kylmäketjun ylläpidolla, valmistusprosessien lämpökäsittelyillä ja tehokkaalla jäähdytyksellä on merkittävä rooli elintarvikkeiden turvallisuuden ja laadun varmistamisessa.

Kaikkien elintarvikealan toimijoiden tulee pystyä tiedoin ja tallentein osoittamaan elintarvikkeiden jäljitettävyyttä periaatteella "yksi askel taaksepäin" ja "yksi askel eteenpäin". Kuluttajia ei lasketa kuuluviksi jäljitettäviin asiakkaisiin.

Hyväksytyin elintarvikehuoneiston osalta toimijan on säilytettävä elintarvikkeiden jäljitettävyytietoja vähintään kaksi vuotta elintarvikkeiden viimeisen käyttöajankohdan tai vähimmäissäilyvyysajan jälkeen.

Rekisteröidyn elintarvikehuoneiston osalta toimijan on säilytettävä elintarvikkeiden jäljitettävyytietoja vähintään yksi vuosi elintarvikkeiden lähettämisestä tai vastaanottamisesta.

Valvontaa toteutetaan siten, että kohdekohtaisesti arvioidaan, mitä asiakokonaisuuksia (Oiva-rivejä, Liite 4 c) milläkin kerralla tarkastetaan. Arvioinnin tekee tarkastuksen suorittava viranhaltija.

Alkutuotannon tarkastukset kohdistuvat ilmoituksen tehneisiin toimijoihin ja muutoin tarkastukset tehdään pääosin tarvittaessa. Alkutuotannon valvonnan puolella on seuraavaa valvontaa vuonna 2024: kananmunien ja muiden linnun munien myynti suoraan kuluttajille, hunajantuotanto ja myynti ja puutarhakasvien myynti suoraan kuluttajille sekä kalastustuotteiden myynti suoraan kuluttajille. Alkutuotannon tarkastuksiin kuuluu myös maidontuotantotilojen hygienia-tarkastukset.

Alkutuotannon elintarvikevalvonnan tarkastuksissa käytetään arviointiohjeita, jotka perustuvat elintarvikelainsäädäntöön. Ohjeet ovat saatavilla Ruokaviraston verkkosivuilta. Epäkohtia ja puutteita havaitessaan valvontaviranomainen antaa korjauskehotuksia ja määräaikoja niiden korjaamiseksi, ja valvoo korjaavien toimenpiteiden suorittamista uusintatarkastuksilla.

Kaikki Oiva-tarkastusohjeiden sisältämät asiat tarkastetaan vähintään kerran kolmen vuoden aikana, jos asiaa sovelletaan valvontakohteessa.

Vuonna 2024 yhdessä Lappeenrannan seudun ympäristötoimen kanssa jatketaan toimijoiden tiedottamista ja annetaan ohjausta ajankohtaisissa elintarviketurvallisuuteen liittyvissä asioissa. Tiedotusta lisätään asialähtöisesti käyttäen hyväksi Vatin kohdetyyppikohtaisia sähköpostijakelutietoja.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmallinen ja projekti näytteenotto v. 2024

Elintarvikevalvonnan kohteista ei vuonna 2024 oteta suunnitelmallisia viranomaisnäytteitä. Alkutuotannon kohteille on suunniteltu muutamia näytteenottoja ja lisäksi toteutetaan Ruokaviraston pyyntöjen mukaiset näytteenotot. Elintarvikealan laitokset sekä osa muista kohteista ottaa omavalvontanäytteitä itsenäisesti.

Vuodelle 2024 ei ole suunniteltu näytteenottoprojekteja. Vuonna 2023 toteutettiin myynnissä ja tarjolla olevien sushituotteiden hygienia- ja projekti. Projektin loppuraportista julkaistiin mediatiedote alkuvuonna 2024.

Elintarvikevalvonnan suunnittelu, työajan käyttö ja voimavarojen riittävyys

Elintarvikevalvonnan ja alkutuotanto kohteiden suunnitelmallisiin tarkastuksiin ja näytteenottoihin tarvittava työaika on 0,7 htv. Elintarvikevalvontaan on käytettävissä vuonna 2024 yhteensä 2,05 htv.

Valvonnan toteumaan liittyy epävarmuustekijöitä. Ennakoimattomat tilanteet, kuten ruokamyrkytykset ja muut elinympäristön häiriötilanteet sekä koronatilanteen kehitys voivat vaikuttaa suunnitelmallisten tarkastusten toteutumiseen. Ennalta suunnittelemtomia tehtäviä ovat mm. erilaiset yhteydenotot, takaisinvedot ja epäilyyn perustuva valvonta. Lisäksi henkilökunnan työnkuvat ovat olleet viime aikoina muutoksen kohteena ja tämä aiheuttaa runsaasti perehdytys- ja koulutustarvetta. Muuttuvassa tilanteessa valvontaa suunnitellaan kokonaisriskinarvioinnin perusteella. Valvonnan toteutumista seurataan vuoden aikana ja tarvittaessa voimavaroja kohdennetaan tarkoituksenmukaisesti.

ELINTARVIKEVALVONNAN KOHTEET, SUUNNITELLUT TARKASTUKSET JA NÄYTTEENOTTO 2024

Tiedot otettu Vatin vuosisuunnitelma raportilta 11.1.2024 tilanteen mukaan. Muutaman keskeytettyinä olleena kohteen osalta on arvioitu, että ei ole tarpeen tehdä tarkastusta v. 2024. Keskeytettyinä olleet kohteet tullaan tarpeen mukaan lopettamaan Vati järjestelmään.

Riskiluokka	Tarkastustiheys	Toimintaluokka	Tarkastukset, kpl
2	Harvemmin	Elintarvikkeiden valmistus (lisäaine)	1
2–3	Harvemmin/joka vuosi	Elintarvikekontaktimat eriaalit	5
1–4	Harvemmin/joka vuosi	Elintarvikkeiden myynti	31
1–5	Harvemmin/joka vuosi	Elintarvikkeiden tarjoilu	89
2–4	Harvemmin/joka vuosi	Vilja- ja kasvisala	9
4	Joka vuosi	Liha-ala	2
3	Harvemmin	Vienti- ja tuonti	1
3	Harvemmin	yhteensä	138

Tarkastuksia on riskiluokassa 1 joka kolmas vuosi, riskiluokassa 2 joka toinen vuosi, riskiluokassa 3 joka vuosi, riskiluokassa 4 on kohdetta kohden 2 tarkastusta vuodessa ja riskiluokassa 5 on 3 tarkastusta vuodessa. Joissakin kohteissa on poikkeamia valtakunnallisesta tarkastustiheydestä paikallisen riskinarvioinnin mukaisesti.

Alkutuotannon kohteet ja tarkastukset, tiedot on koottu omasta suunnitelmataulukosta. Alkutuotannon kohteisiin tehdään tarkastuksia pääosin tarvittaessa.

Kohdetyyppi	Kohteet, kpl	Tarkastukset, kpl	Näytteenotot, kpl
Maidontuotanto	29	22	0
Kalastus ja vesiviljely	8	1	0
Puutarhaviljely	16	1	0
Munantuotanto	2	2	1 salmonella
Hunajantuotanto	14	1	0
Yhteensä	69	27	1

Lihantuotannon, peltoviljelyn ja hunajantuotannon kohteita ei ole erikseen eritelty, niitä tarkastetaan vain tarvittaessa.

Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Imatran seudun ympäristötoimi tukeutuu valvonnan tarvitsemisissä laboratoriopalveluissa pääasiassa seuraaviin laboratorioihin:

- Saimaan Vesi- ja ympäristötutkimus Oy, Lappeenranta
- Eurofins Environment Testing Finland Oy, Lahti
- MetropoliLab, Helsinki

Erikoisanalytiikkaan Imatran seudun ympäristöterveydenhuolto käyttää lisäksi mm. seuraavia laboratorioita:

- Ruokavirasto
- THL (terveyden ja hyvinvoinnin laitos)
- Tullilaboratorio
- Helsingin yliopiston laboratoriot

ELINTARVIKEVALVONNAN TARKASTUKSEN SISÄLTÖ

Elintarvikehuoneistoihin ja -laitoksiin tehtävät tarkastukset ovat Oiva-tarkastuksia, joiden valvontatiedot julkaistaan Ruokaviraston ylläpitämän Oiva-järjestelmän avulla. Ne ovat valvontasuunnitelman mukaisia maksullisia tarkastuksia, jotka tehdään valvontakohteisiin pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Oivassa painotetaan valvonnan läpinäkyvyyttä, riskiperusteisuutta ja valvonnan yhdenmukaisuutta. Ao. taulukossa on kuvattu pääpiirteittäin Oiva-tarkastusten sisältö ilmoitetuissa sekä hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa.

Ilmoitetut elintarvikehuoneistot IEH

- 01 Omavalvonnan yleinen vaatimustenmukaisuus
- 02 Tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito
- 03 Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus, jätehuolto, haitta- ja muut eläimet sekä sivutuoteasiat
- 04 Henkilökunnan työtapojen hygieenisuus, terveydentilan seuranta, perehdytys ja opastus
- 05 Elintarvikkeiden käsittelyn yleinen hygieniä ja riskinhallinta eri tuotantovaiheiden aikana; sulattaminen, jäädyttäminen ja jäädyttäminen, käärminen, pakkaaminen, säilyttäminen ja varastointi.
- 06 Jäähdytettyjen tilojen ja kylmässä säilytettävien elintarvikkeiden, elintarvikkeiden valmistusprosessien sekä myynnin ja tarjoilun lämpötilanhallinta
- 07 Myynnin ja tarjoilun hygieniä
- 08 Elintarvikekäsittelyn erityisvaatimukset, kalastustuotteiden käsittely
- 10 Allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineiden erillään pito ja ristikontaminaation estäminen
- 11 Elintarvikkeiden koostumus, lisäaineet, ravitsemuksellinen täydentäminen, muuntogeeniset ainesosat ja uuselintarvikkeet
- 12 Elintarvikekohtaiset erityisvaatimukset, mm. ravintolisät, nimisuoja, luomutuotteiden aitous
- 13 Elintarvikkeista annettavat tiedot, mm. pakkaus- ja ravintoarvomerkinnät, terveystiedot, alkuperän ilmoittaminen
- 14 Pakkaus- ja elintarvikekontaktimateriaalit, kelpoisuus ja jäljitettävyys
- 15 Elintarvikkeiden toimitukset, kuljetukset ja niihin liittyvät vaatimukset
- 16 Elintarvikkeiden jäljitettävyys ja takaisinvedot
- 17 Elintarvikkeiden tutkimukset ja tulosten perusteella tehdyt toimenpiteet
- 18 Oiva-raportin esilläpito
- 19 Kaupanpitämistä koskevat vaatimukset

Hyväksytyt elintarvikehuoneistot HEH

- 01 Hyväksymisvaatimusten noudattaminen, omavalvonnan ja talousveden vaatimustenmukaisuus
- 02 Tilojen ja laitteiden kunnossapito
- 03 Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus, jätehuolto
- 04 Henkilökunnan toiminta ja koulutus
- 05 Elintarvikkeiden tuotantohygieniä ja sivutuotteiden käsittelyn asianmukaisuus
- 06 Elintarvikkeiden lämpötilojen hallinta
- 08 Elintarviketuotannon erityisvaatimukset, mm. TSE-riskiaineksen käsittely ja trikiiniriskin hallinta
- 09 Eläinten vastaanottaminen ja eläimiä koskevat tiedot
- 08 Elintarvikekäsittelyn erityisvaatimukset, kalastustuotteiden käsittely
- 10 Allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineet ja ristikontaminaation estäminen
- 11 Elintarvikkeiden koostumus, lisäaineet, ravitsemuksellinen täydentäminen, muuntogeeniset ainesosat ja uuselintarvikkeet
- 12 Elintarvikekohtaiset erityisvaatimukset, mm. ravintolisät ja nimisuoja

- 13 Elintarvikkeista annettavat tiedot, mm. pakkaus- ja ravintoarvomerkinnot, terveystiedot, alkuperän ilmoittaminen
- 14 Pakkaus- ja elintarvikekontaktimateriaalit
- 15 Elintarvikkeiden ja sivutuotteiden toimitukset, kaupalliset asiakirjat ja niihin liittyvät vaatimukset
- 16 Jäljitettävyys ja takaisinvedot
- 17 Elintarviketuotannon tutkimukset ja tulosten perusteella tehdyt toimenpiteet
- 18 Oiva-raportin esilläpito
- 19 Kaupanpitämistä koskevat vaatimukset

Oiva-arvosanan määrittämisessä käytetään apuna Ruokaviraston laatimaa Oiva-arviointiohjeistusta hyväksytyille ja ilmoitetuille elintarvikehuoneistoille. Valvontahenkilöstö tarkastaa säännöllisesti, että käytössä on ajantasaiset arviointiohjeet. Arvosteluasteikko on seuraava:

A= oivallinen (Toiminta on vaatimusten mukaista.)

B= hyvä (Toiminnassa on pieniä epäkohtia, jotka eivät heikennä elintarvikeeturvallisuuksi eivätkä johda kuluttajaa harhaan.)

C= korjattavaa (Toiminnassa on epäkohtia, jotka heikentävät elintarvikeeturvallisuuksi tai johtavat kuluttajaa harhaan. Epäkohdat on korjattava määräajassa.)

D= huono (Toiminnassa on epäkohtia, jotka vaarantavat elintarvikeeturvallisuuksi tai johtavat kuluttajaa vakavasti harhaan tai toimija ei ole noudattanut annettuja määräyksiä. Epäkohdat on korjattava välittömästi.)

Kulloinkin tarkastettavat rivit valitaan kohteen toiminnan ja riskinarvion mukaan.

Tarkastuksen sisältö valitaan kuitenkin niin, että kaikki kohteessa tarkastettavat asiakokonaisuudet tulee käytyä läpi vähintään kerran kolmessa vuodessa. Joissain tapauksissa laajemmat tarkastukset voidaan tarvittaessa sopia etukäteen toimijan kanssa. Tästä tulee merkintä Oivan tarkastuskertomukseen.

Muut elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset

Kontaktimateriaalien valmistajien ja maahantuojien sekä alkutuotannon valvonnassa hyödynnetään Ruokaviraston laatimia lomakkeita ja ohjeita. Arvioinnit yms. tehdään näiden tarkastuslistojen pohjalta VATI:ssa (A, B, C, D-arvioinnit). Kontaktimateriaalikohteiden tarkastuslistat liitetään VATI-tarkastuskertomukseen liitteinä.

TERVEYDENSUOJELULAIN MUKAISEN VALVONNAN SUUNNITELMA VUODEKSI 2024

Ajankohtaista terveydensuojelun valvonnassa

Terveydensuojelulain muutos tuli voimaan 1.1.2022. Terveydensuojelulain suunnitelmallisesta valvonnasta peritään jatkossa kunnan määrittelemien valvontamaksujen lisäksi vuosittainen valvonnan perusmaksu. Kiinteän perusmaksun on 150 euroa ja se maksetaan kerran vuodessa. Pienimuotoiset toimijat, joille vuosittainen valvonnan perusmaksu on kohtuuton suhteessa toiminnasta syntyvään valvonta- ja ohjaustarpeeseen jäävät maksuvelvollisuuden ulkopuolelle. Maksullisuutta koskevan sääntelyn uudistamisella pyritään lisäämään kuntien terveydensuojelulain valvonnan resursseja ja edistämään kuntien toimintavapautta palvelujen järjestämisessä.

Lakimuutoksessa täsmennetään, mitkä toiminnanharjoittajat ovat velvollisia ilmoittamaan toimipaikkojen ja toimintojen käyttöönotosta. Lain muutoksenhakusäännöstä päivitettiin vastamaan nykyistä yleislainsäädännön muutoksenhakusäännöstä.

EU:n juomavesidirektiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset saatettiin kansallisesti voimaan 12.1.2023. Lakimuutoksia tuli terveydensuojelulakiin, vesihuoltolakiin, ympäristösuojelulakiin ja eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettuun lakiin. Muutoksia tuli sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015). Lisäksi säädettiin uusia Valtioneuvoston asetuksia ja Ympäristöministeriön asetusta rakennusten vesi- ja viemäri-laitteistoista annettua ympäristöministeriön asetusta muutettiin. Laissa määriteltyjen ensisijaisten tilojen (mm. hotellit, kylpylät, sairaalat, terveyskeskuskusten vuodeosastot) vesilaitteistoille tulee tehdä riskinarviointi 12.1.2029 mennessä.

Ympäristöterveydenhuollon keskitetyn tiedonhallintajärjestelmän (VATI) käyttö vaatii edelleen resurssia kuluvan vuoden aikana. Kohteiden perustiedot ja laskutustiedot joudutaan päivittämään ajan tasalle, jotta mm. perusmaksujen lähettäminen onnistuu. Paikallinen perusmaksun laskutusosion muutos vaatii vielä yhteistyötä laskutuspalvelun toimijan kanssa (Meita). Talousvesien osalta raportointia on laajennettu: kaikkien talousvesiasetuksen 1352/2025 mukaisten vedenjakelualueiden tutkimustulokset on saatava laboratorioista Vati tietojärjestelmään ja sieltä käsittelyn jälkeen yleisesti nähtäville vesi.fi sivustolle.

Valvira on julkaissut terveydensuojelun valvontaohjelman päivityksen vuosille 2023–2024. Sisällöllisesti on päivitetty etenkin toimintaympäristön kuvausta, jossa kerrottu yleisellä tasolla juomavesidirektiivin toimenpänön koskevan lainsäädännön valmistelusta. Pienempiä päivityksiä on sisällytetty tarkastusta, riskinarviointia sekä näytteenottoa koskeviin lukuihin.

Terveydensuojelun valvonnan paikalliset painopisteet vuonna 2024

Yhteinen painopiste

- Terveydensuojelun säännöllisen valvonnan kohteiden tietojen saattaminen Vati tietojärjestelmään ajan tasalle. Toimintansa lopettaneiden kohteiden passivointi. Tarkoituksena on saada myös terveydensuojelun osalta vuodesta 2025 alkaen vuosittainen valvontasuunnitelma Vatin raporttien avulla.

Toiminnanharjoittajien omavalvonnan tukeminen

- Suunnitelmallisten tarkastuksien yhteydessä käydään läpi kohteen toimintaan liittyviä riskejä ja niiden hallintakeinoja. Toiminnanharjoittajille annetaan ohjausta ja neuvontaa riskinhallintaan ja omavalvonnan kehittämiseen liittyen. Valvontakohteissa otetaan tarpeen mukaan pintapuhtausnäytteitä valvonnan tueksi. Painopiste näissä tulee olemaan kauneushoitolat, muissa kohteissa näytteitä otetaan harkinnan mukaan.

- Kirjallinen ohjeistus omavalvonnasta on valmistunut alkuvuonna 2024, ja se on laitettu verkkosivuille kaikkien saataville ja sitä jaetaan valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla.
- Ensisijaisten tilojen (mm. hotellit, kylpylät, sairaalat, terveyskeskuskusten vuodeosastot) ja muidenkin kohteiden tarkastusten yhteydessä mitataan kylmän talousveden ja lämpimän käyttöveden lämpötilat. Lisäksi toimijoita neuvotaan ja ohjeistetaan legionellabakteerien ennaltaehkäisyyn ja riskinarviointiin.
- Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointia ja – hallintaa sekä omavalvonnan laadunvarmistusta kehitetään yhdessä talousvettä toimittavien laitosten kanssa. Valvontatutkimusohjelmien ajantasaisuus varmistetaan. Osan talousvettä toimittavan laitoksen valvontatutkimusohjelma on päivitysvuorossa ja valvontatutkimusohjelmien ajan tasalle saattaminen on talousvesivalvonnan keskeinen painopiste edelleen vuonna 2024. Parilta vesilaitoksilta puuttuu riskinarviointi tai se on kesken ja riskienarviointia edistetään yhteistyössä laitosten kanssa.

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

- Viranomaisyhteistyötä vahvistetaan ja yhteistyössä tuodaan aiempaan enemmän esille terveyshaittojen tunnistamista ja ennaltaehkäisyä. Yhteistarkastuksia eri viranomaisten kanssa tehdään aina kun se on järkevää ja mahdollista.
- Osallistutaan valvonta-alueen kuntien kanssa pidettäviin kuntatapaamisiin ja otetaan esille mm. valmiussuunnitelmiin liittyviä asioita.
- Osallistutaan KAS-ELYn koolle kutsumiin kuntien kehityskeskusteluihin ja tuodaan esille oman toimialueen ajankohtaisia asioita.
- Mahdollisiin häiriötilanneharjoituksiin osallistutaan yhdessä yhteistyöviranomaisten kanssa. Harjoitusten purkutilaisuuksissa tuodaan esille valmiussuunnitelmien yhteensovittamista.
- Vedenjakelualueiden sijaintitiedot toimitettiin Valviralta tulleen tietopyynnön mukaisesti digitoituna aluemaisessa paikkatietomuodossa vuonna 2021. Tämän jälkeen on kahden talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueilla tapahtunut muutoksia ja muutetut paikkatiedot on toimitettu Suomen ympäristökeskukselle.

Radonvalvonnan menettelyt

- Säteilylain terveydensuojeluviranomaiselle asettamat velvoitteet huomioidaan huoneistovalvonnassa systemaattisesti suunnitelmallisilla tarkastuksilla ja osalla kohteista tarpeen mukaan (Rautjärvi ja asumisterveys). Radonmittausvelvollisuudesta työpaikoilla (terveydensuojelun valvontasuunnitelman mukaisissa kohteissa) on laadittu tiedote vuoden 2024 alussa.

Terveydensuojelun suunniteltu työajan käyttö ja voimavarojen riittävyys

Terveydensuojelun kohteiden suunnitelmallisten tarkastuksiin tarvittava työaika on 0,75 htv. Yhteensä terveydensuojeluvälvontaan on käytettävissä 2,93 htv.

Valvonnan toteumaan liittyy epävarmuustekijöitä. Ennakoimattomat tilanteet, kuten talousveden häiriötilanteet ja muut elinympäristön häiriötilanteet voivat vaikuttaa suunnitelmallisten tarkastusten toteutumiseen. Henkilökuntaa on vaihtunut ja henkilökunnan työnkuvat ovat olleet viime aikoina suuren muutoksen kohteena. Muutokset aiheuttavat runsaasti perehdytys- ja koulutautumistarvetta. Talousveden tulosten siirto laboratoriosta Vati järjestelmään on uusi tehtävä ja sen osalta työajan tarve ei ole ennakolta tiedossa. Näytetulosten käsittelyyn liittyy erilaisia työvaiheita. Muuttuvassa tilanteessa valvontaa suunnataan kokonaisriskinarvioinnin perusteella.

TERVEYDENSUOJELUN KOHTEET, SUUNNITELLUT TARKASTUKSET JA NÄYTTEENOTTO 2024

Kohdetyyppi	Kohteet, kpl	Tarkastukset, kpl	Näytteet, kpl
Asetuksen 1352/2015 mukaiset vedenjakelualueet ja vedenottamot (vesimäärä >3001 m ³ /vrk) ¹	2	2	36
Muut asetuksen 1352/2015 mukaiset vedenjakelualueet ja vedenottamot ¹	16	15	43
Pieni vedenjakelualue tai veden käyttö osana julkista tai kaupallista toimintaa (Asetus 401/2001) ¹	16	14	7
Lasten ja nuorten kokoontumishuoneistot ²	15	14	0
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	26	5	0
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	45	35	6
Kauneushoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ³	25	17	0
Lasten päiväkodit, lastenkodit ja vastaavat	19	9	0
Vanhainkodit ja vastaavat	11	2	0
Muut sosiaalialan yksiköt	7	0	0
Yleisölle avoimet uimarannat ja pienet yleiset uimarannat ⁴	16	16	50
Yleisölle avoimet uimahallit, kylpylät ⁴	3	3	149
Yleisölle avoimet saunat	4	3	0
Yleisölle avoimet liikuntatilat	16	11	0
Yhteensä	221	146	291

Kohdetiedot on koottu omasta suunnitelmataulukosta.

¹ Kohde- ja tarkastusmäärässä mukana vedenjakelualueet ja vedenottamot. Vesilaitoksilta taulukon luvuissa on vedenjakelualueiden vesinäytteet ja lähtevän veden näytteet, niiltä osin kuin ne ovat viranomaisvalvontatutkimuksia. Vesilaitoksilta otetaan näiden lisäksi omavalvontanäytteitä vedenjakelualueilta ja mm. raakavesistä, laitoksilta lähtevästä vedestä, vesitorneista, yhdysvesiputkista ja yksittäisten kiinteistöjen vedestä sekä verkoston saneerauskohteista. Yksittäisten kiinteistöjen näytteet otetaan yleensä yhteydenoton perusteella. Ennalta suunniteltujen omavalvontanäytteiden määrä vuonna 2024 on noin 250 kpl.

² Kohteissa oleskelu pääasiassa tilapäistä ja lyhytaikaista

³ Kodin yhteydessä oleviin tiloihin tehdään asiakirjatarkastuksia

⁴ Allasvesi- ja uimarantanäytteet otetaan laboratorion toimesta. Sopimuslaboratorion näytteenottajilla on ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi.

Pienten talousvesikohteiden talousvesinäytteitä ottavat pääasiassa toiminnanharjoittajat itse, ympäristöinsinöörit ovat opastaneet heidät näytteenottoon. Tarvittaessa näytteitä ottavat myös ympäristöinsinöörit.

Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Imatran seudun ympäristötoimi tukeutuu valvonnan tarvitsemisissä laboratorion palveluissa pääasiassa seuraaviin laboratorioihin:

- Saimaan Vesi- ja ympäristötutkimus Oy, Lappeenranta
- Eurofins Environment Testing Finland Oy, Lahti
- MetropoliLab, Helsinki

Ruokolahden kunnalla, Stora Enso Oyj Kaukopään vesilaitoksella, Imatran Vedellä ja Rautjärven kunnalla on sopimus talousvesilaitosten valvontatutkimusohjelman mukaisten näytteiden näytteenotosta ja tutkimisesta Saimaan Vesi- ja ympäristötutkimus Oy:n kanssa.

Parikkalan kunnan vesilaitos tilaa vesitutkimukset ja näytteenotot Saimaan Vesi- ja Ympäristötutkimus Oy:ssä.

Erikoisanalytiikkaan Imatran seudun ympäristöterveydenhuolto voi käyttää lisäksi mm. seuraavia laboratorioita:

- Ruokavirasto
- THL (terveyden ja hyvinvoinnin laitos)
- Tullilaboratorio
- Helsingin yliopiston laboratoriot

TERVEYDENSUOJELUN TARKASTUKSEN SISÄLTÖ

Kaikissa terveydensuojelun suunnitelmallisissa tarkastuksissa tarkastetaan soveltuvin osin yleensä seuraavat seikat:

- Kohteen perustiedot, toiminnan laatu ja laajuus
- Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta/ilmoitusta ja tehtyä päätöstä
- Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu

Näiden lisäksi tarkastetaan kohdetyypin mukaan seuraavia seikkoja:

Kohdetyppi	Suunnitelmallisen tarkastuksen sisältö
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (STM A 1352/2015) ja vedenottamo vedentoimitus vähintään 10 m³ päivässä tai vähintään 50 henkilölle	<ul style="list-style-type: none"> • Riskinarviointi ja riskienhallinta • Laitoksen omavalvonta, varautuminen ja häiriötilanteista tiedottaminen sekä talousvesihygieeninen osaaminen • Valvontatutkimusohjelma ja näytteenottosuunnitelma • Talousveden laatu ja tiedottaminen • Vesilaitoksen/vedenottamoiden ja niiden lähiympäristön tarkastus • Vedenkäsittelylaitokset: laitostilat, vedenkäsittelyprosessit • Ylä- ja alavesisäiliöt • Talousveden jakeluverkosto: materiaalit, toiminta ja työmenetelmät, ulkopuoliset toimijat, vesi- ja palopostit
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (STM A 401/2001) Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m³/vrk tai alle 50 henkilölle	<ul style="list-style-type: none"> • Soveltaen samat kuin suuremmissa vesilaitoksissa • Toiminnan laajuus (elintarvikealan yritykset, julkinen tai kaupallinen toiminta)
Yleiset uimarannat ja pienet yleiset uimarannat	<ul style="list-style-type: none"> • Riskinarviointi ja omavalvonta, EU-rannalta uimavesiprofiili • Seurantakalenteri/näytteenottosuunnitelma • Uimaveden laatu: ulosteperäiset bakteerit, syanobakteerit ja makrolevät • Tiedottaminen uimarannalla ja internet • Puku-, pesu-, sauna- ja wc-tilat • Uimarannan siisteys, kunto ja jätehuolto

Kohdetyyppi	Suunnitelmallisen tarkastuksen sisältö
Yleiset altaat (uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas)	<ul style="list-style-type: none"> •Kohteen perustiedot: vastaako toiminta siitä tehdyn ilmoituksen sisältöä • Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuminen, näytteenottosuunnitelma, allasvesihygieeninen osaaminen • Allasveden laatu ja siitä tiedottaminen • Riskinarviointi ja omavalvonta: käyttötarkkailu, häiriötilanteisiin varautuminen ja niiden hallintakeinot, laitteiden käyttö- ja kalibrointiohjeet • Puku- pesu- ja wc-tilat: materiaalit ja hygieenisuus, käyttäjien ohjeistus, talousveden lämpötila (legionellariski) • Allastilat: tilojen kunto, hygieenisuus • Oheistilat: soveltuvuus ja siisteys • Puhtaanapito: siivoustilat ja -välineet, siivouksen laatu, henkilöstön pätevyys, siivousväline- ja tekstiilihuolto
Huoneistot, oppilaitokset, päiväkodit ja sosiaalialan laitokset	<ul style="list-style-type: none"> • Riskinarviointi ja omavalvonta • Tilat, kalusteet, välineet ja laitteet • Tilojen terveydelliset olosuhteet: ilmanvaihto, lämpötila ja veto, melu, radon ja toiminnan haitat ympäristöön • Puhtaanapito: siivouksen laatu, lelujen, liikuntavälineiden ym. puhdistus sekä tekstiilihuolto • Jätteet ja jätevedet sekä haitta- ja tuhoeläimet • Talousvesi: tarkastetaan, jos toimijalla on oma vedenottamo • Talousveden lämpötilat (legionellariski) • Ulkoalueet

Toiminnanharjoittajien on tarkastuksen yhteydessä annettava selvitys oleskeluhuoneiston sisäilman radonpitoisuudesta mittausvelvollisuusalueella tai muilla perusteilla, joista viranhaltija tiedottaa tarvittaessa toimijaa.

Tarkastuksilla käytetään pääasiassa VATI-lomakkeita. VATI-lomakkeissa käytetään seuraavaa arvosteluasteikkoa:

- A = Vaatimustenmukainen (ei toimenpiteitä)
- B = Vähäisiä puutteita (ohjaus ja neuvonta)
- C = Vaatimustenvastainen (kehotus)
- D = Vaatimustenvastainen (hallintopakko)

TUPAKKALAIN MUKAISEN VALVONNAN SUUNNITELMA VUODEKSI

Ajankohtaista tupakkavalvonnan toimintaympäristössä

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Tupakkatuotedirektiivin yhtenä tavoitteena on puuttua tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan ottamalla käyttöön tupakkatuotteita koskevat jäljitettävyyss- ja turvaominaisuusjärjestelmät. Järjestelmien avulla voidaan vähentää lainvastaisten tupakkatuotteiden tarjontaa ja vaikuttaa samalla tupakoinnin yleisyyteen. Valvira ja kunnat valvovat tupakkatuotteiden pakkausmerkintöjä, jotka pitävät sisällään laittoman kaupan ehkäisyyn liittyviä turvaominaisuus- ja jäljitettävyyssmerkintöjä.

Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa, oppilaitoksissa ja EU-uimarannalla voidaan terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä tarkastaa samalla tupakkalain noudattaminen. Tupakkalain valvonta näissä kohteissa ei ole kuitenkaan suunnitelmallista valvontaa eikä siitä peritä erillistä maksua. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Sekä tupakan vähittäismyynnin että tupakointitilojen tarkastuskäynnin sisältö määräytyy Valviran tarkastuslomakkeiden mukaisesti.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu viranomaisen tehtävänä oleva tupakkalain tarkoittama valvonta. Tällaisia ovat esimerkiksi valitukset ja ilmiannot, vähittäismyyntilupien käsittely, asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely sekä toimijoiden neuvonta. Suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä usein niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) tuli vuonna 2023 uutena tupakkakohteiden vuosilasku osio. Kohteiden vuosimaksuun liittyvät tiedot ja laskutustiedot joudutaan edelleen päivittämään ajan tasalle toimijoiden muutosten johdosta. Laskutus tehdään laskutuspalvelun toimijan kanssa (Meita).

Tuleva tupakkalain muutos tulee tuomaan ns. nikotiinipussien myynnin kattavammin valvonnan piiriin ja nikotiinipussien myynti tulee alustavan tiedon mukaan luvanvaraiseksi.

Tupakkalain mukaisen valvonnan painopisteet vuonna 2024

Omavalvonnan tukeminen

Tupakkalain mukaisen valvonnan tarkastuslomakkeella (Vati) omavalvonnan tarkastus on yhtenä tarkastettavana kohteena jokaisella tarkastuksella. Toimijan omavalvontasuunnitelma on myös vaatimus tupakan vähittäismyyntiluvan saamiselle eli omavalvontasuunnitelma tarkastetaan jokaisen vähittäismyyntilupahakemuksen kohdalla.

Valvontasuunnitelmakauden aikana tarkastuksilla keskitytään myös omavalvonnan osalta ohjaukseen ja neuvontaan riskien tunnistamisen ja hallinnan osalta. Lisäksi pyritään toimimaan Valviran painopistealueeseen kohdistuvan ohjauksen mukaisesti.

Myyntin osalta on tupakka lainsäädäntöön tullut muutoksia, jotka koskevat omavalvontavelvollisuuden laajentumista tuotteiden lainmukaisuuden valvontaan viime vuoden aikana. Lisäksi on laajennettu tupakkatuotteiden esilläpitokiellon, hintahyvityskiellon, etämyynnin sekä tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltojen vaatimuksia.

Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa

Ympäristötoimen edustaja on mukana Etelä-Karjalan PAKKA-toimintamallin mukaisessa tarjontatyöryhmässä. Ympäristötoimen edustaja tuo yhteistyöhön asiantuntemustaan tupakkalain mukaisessa valvonnassa esiin tulleista asioista ja kehityssuunnauksista. PAKKA tarjontatyöryhmästä voimme saada päihdeiden käytöstä ajankohtaista ja luontevaa tietoa, jonka pohjalta valvonnan voimavaroja voidaan edelleen suunnata tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Tarkoituksena on kehittää tupakkalain valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain tavoitteiden toteutumista. Tupakkalain näkökulmasta yhteistyön tavoitteena on edesauttaa tupakkalain tavoitteen toteutumista eli tupakka- ja nikotiiniainesten käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä.

Tupakointikieltojen laajentuminen leikkikentille ja yleisille uimarannoille

Tupakkalakiin on lisätty uudet kohteet, jotka koskevat tupakointikieltojen laajentamista leikkikentille, lastensuojelulain ja mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueille, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaiden sekä yleisille uimarannoille (ns. EU-uimarannat). Valvira on päivittänyt tupakointikieltoja koskevan ohjeen: Tupakkalain mukaiset tupakointikiellot yleisötilaisuuksissa, leikkikentillä ja uimarannoilla.

Näitä asioita havainnoimme ja tarkastamme ko. kohteita terveydensuojelulain mukaisten tarkastuksien yhteydessä tai yhteydenottojen perusteella.

Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö

Tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäisy on osa tupakkatuotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista koskevaa valvontaa. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin tulivat vaiheittain vuodesta 2019 alkaen pakollisina ominaisuuksina turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyssjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunnistus. Näiden pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistumaan tupakkatuotteiden aitoudesta sekä jäljittämään tuote valmistuksesta aina vähittäismyyntiin asti. Kyseisiä pakkausmerkintöjä valvotaan tarkastusten yhteydessä.

Laittoman kaupan ehkäisy / rikoksantorjunta-asiat on lisätty Valviran laatimaan tupakkalaisten tupakkalainalaisten tuotteiden myyntipaikan tarkastuslomakkeelle. Valvonnassa otetaan huomioon tunnistekoodit ja jäljitettävyyssjärjestelmä.

Tupakkavalvonnan suunniteltu työajan käyttö ja voimavarojen riittävyys

Tupakkavalvonnan kohteiden suunnitelmallisten tarkastuksiin vuonna 2024 tarvittava työaika on 0,10 htv. Tupakkavalvontaan on käytettävissä yhteensä 0,22 htv.

Valvonnan toteutukseen liittyy epävarmuustekijöitä. Ennakoimattomat tilanteet, kuten erilaiset elinympäristön häiriötilanteet sekä koronatilanteen kehitys voivat vaikuttaa suunnitelmallisten tarkastusten toteutumiseen. Lisäksi henkilökunnan työnkuvat ovat olleet viime aikoina suuren muutoksen kohteena ja tämä aiheuttaa runsaasti perehdytys- ja koulutustarvetta. Muuttuvassa tilanteessa valvontaa suunnataan kokonaisriskinarvioinnin perusteella. Tupakkavalvontaa on tarkoitus toteuttaa pääasiassa samanaikaisesti elintarvikevalvonnan mukaisen valvontakäynnin yhteydessä. Parveketupakointikielto lupahakemuksien käsittelyä ei ole huomioitu resurssisuunnittelussa.

TUPAKKAVALVONNAN KOHTEET, SUUNNITELLUT TARKASTUKSET JA NÄYTTEENOTTO 2024

Kohdetyyppi	Kohteet, kpl	Tarkastukset, kpl
Tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattaminen, ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa erillinen tupakointitila	5	0
Tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattaminen, yleinen uimaranta	1	1
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito	54	34
Yhteensä	60	35

tiedot saatu vatin 16.1.2024 Sense vuosisuunnitelma raportilta, jota itse korjattu muutamalta osin

TUPAKKALAIN MUKAISEN TARKASTUKSEN SISÄLTÖ

Kohdetyyppi	Suunnitelmallisen tarkastuksen sisältö
Tupakointikiellot ja –rajoitukset (Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila)	<ul style="list-style-type: none"> Sisätilojen savuttomuus Ulkotilojen savuttomuus Tupakointitilan vaatimuksenmukaisuus ja tilojen toimivuus, opastukset ja merkinnät, tilojen käytön valvonta Omavalvonta ja siihen liittyvät toimet Opasteiden riittävyys ja asianmukaisuus Tupakointitilan vaatimuksista on säädetty tarkemmin Valtioneuvoston asetuksessa 601/2016
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito (vähittäis- ja tukkumyynti)	<ul style="list-style-type: none"> Myyntiä ja myyntilupaa koskevat yleiset asiat Omavalvonta ja siihen liittyvät toimet Myyntipisteen vaatimuksenmukaisuus Tupakkatuotteiden ominaisuuksien lainmukaisuus ja niistä tehdyt ilmoitukset Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten vaatimuksenmukaisuus Sähkösavukkeiden ja niissä käytettävien nesteiden vähittäismyyntipakkausten vaatimuksenmukaisuus Poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden ilmoitukset ja vähittäismyyntipakkausten vaatimuksenmukaisuus Muiden kieltojen ja rajoitusten noudattaminen Laittoman kaupan ehkäiseminen ja jäljitettävyyden tarkastaminen
Suuret yleisötilaisuudet	<ul style="list-style-type: none"> Ulkotilojen savuttomuus Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta Tupakointikielto-opasteet Tarkastus voidaan tehdä terveydensuojeluviranomaisen tekemän muun tarkastuksen yhteydessä
Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot	<ul style="list-style-type: none"> Tupakointi kieltohakemusten käsittely ja siihen liittyvä valvonta satunnaisesti havainnoiden ja tarvittaessa jälkitarkastukset Ohjeita löytyy Valviran (erityisesti ympäristöterveydenhuollon extranetistä), isännöitsijäliiton ja kiinteistöliiton verkkosivuilta.
EU uimaranta ja lasten leikkialueet tarvittaessa tarkastetaan	<ul style="list-style-type: none"> Ulkotilojen savuttomuus Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta Tupakointikielto-opasteet

VATI-lomakkeissa käytetään seuraavaa arvosteluasteikkoa:

A = Vaatimustenmukainen (ei toimenpiteitä)

B = Vähäisiä puutteita (ohjaus ja neuvonta)

C = Vaatimustenvastainen (kehotus)

D = Vaatimustenvastainen (hallintopakko)

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON OLEELLISET KUNNALLISTA TOIMINTAA KOSKEVAT PAINOPISTEALUEET VUONNA 2024 JA NIIDEN TOIMENPITEET

EU:n eläinterveyssäännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläntätilainsäädännön toimeenpano

EU:n eläinterveyssäännöstöä (AHL) ja uutta kansallista eläntätilalaki (76/20219, sekä niiden alaisia säädöksiä on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Muutos on laaja ja vaatii uudentyypistä laajaa perehtymistä EU-lainsäädäntöön, lisäksi se sisältää mm. kokonaan uuden eläntätilien luokittelujärjestelmän. Vuoden 2024 aikana lainsäädännön toimeenpanon ohjeistusta ja koulutuksia jatketaan niin Ruokaviraston kuin aluehallintovirastojen toimesta.

EU:n eläinterveyssäännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädännön toimeenpano

EU:n eläinterveyssäännöstö 2019/429 (AHL) sekä sen nojalla annettuja säädöksiä on sovellettu 21.4.2021 lähtien. Uudistettu eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö astui voimaan tammikuussa 2022. Mm. uusille eläinlajeille on tullut vaatimuksia merkintään ja rekisteröintiin. Rekisteröintivaatimus laajeni koskemaan myös tiettyjä sukusolujen ja alkuiden pitopaikkoja. Vuoden 2024 aikana jatkuu uuden lainsäädännön toimeenpano, ohjeistaminen ja kouluttaminen.

EU:n eläinlääkeasetuksen 2019/6 ja muuttuvan kansallisen lääkelainsäädännön toimeenpano

EU:n eläinlääkeasetusta 2019/6 ja sen nojalla annettuja säännöksiä on sovellettu 28.1.2022 lähtien. Vuoden 2024 aikana tavoitteena on vakiinnuttaa uuden lainsäädännön mukaisen valvonta. Samoin jatketaan uudesta lainsäädännöstä tiedottamista ja kouluttamista.

Eläinten hyvinvointilain toimeenpano

Uusi eläinten hyvinvointilaki on astunut voimaan vuoden 2024 alusta. Uuden lainsäädännön toimeenpano, ohjeistus ja koulutus edellyttää vuoden 2024 aikana runsaasti Ruokaviraston, aluehallintovirastojen ja paikallisviranomaisten panostusta.

Eläinlääkintähuoltolain toimeenpano

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee mahdollisesti voimaan vuoden 2024 aikana, todennäköisesti kuitenkin vasta vuonna 2025. Uuden lainsäädännön ohjeistus, koulutus ja käyttöönotto edellyttää vuoden 2024 aikana paljon Ruokaviraston, aluehallintovirastojen ja kuntien panostusta.

Kuolleiden tuotantoeläinten hautaamisen valvonta

Sivutuotevalvonta painottuu edelleen vuonna 2024 sivutuotteiden hautaamisen valvontaan komission antaman suositukseen perustuen (sivutuoteauditointi keväällä 2021). Komissio kiinnitti huomiota sivutuoteauditoinnillaan sivutuotteiden hautaamisten olosuhteiden valvonnan riittämättömyyteen, erityisesti pohjavesialueille aiheutuvien riskien vuoksi.

Valvontaa tullaan suorittamaan vuoden 2024 aikana Ruokaviraston riskiperusteisesti valitsemissa eläintenpitopaikoissa, joissa on märehitijöitä. Valvontaa kohdennetaan tarpeen mukaan myös muiden eläinlajien pitopaikkoihin. Keräilyalueen osalta Ruokavirasto toimittaa aveittain luettelot niistä pitopaikoista, joissa laitonta hautaamista tapahtuu rekisterin perusteella usein. Syrjäisillä alueilla valvontaa tullaan tekemään satunnaisotannalla ja mahdollisesti alueellisen riskinarvioinnin perusteella valituilla tiloilla. Kunnaneläinlääkäri tekee valvontakäynnin varmistaen toiminnan lainmukaisuuden ja ettei ympäristölle (pohjavesialueet tms.) ole aiheutunut haittaa.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston painopiste

Avi valitsee viime vuosien valvontasuunnitelmien toteutumisen raportoinnin perusteella painopisteen, johon suunnataan valvontaa avin määrittelemällä tavalla. Tarvittaessa avin alueen kuntien valvontaeläinlääkärit osallistuisivat toteutukseen.

RESURSSITARPEEN KARTOITUS ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLOSSA

1. Eläinmäärät kunnan alueella:

a. Tuotantoeläintilat (lkm)

- Nautatilat **74 kpl**
- Sikatilat **10 kpl** (2 tuotantosikalaa)
- Lammas- ja vuohitilat **64 kpl**
- Hevostilat **134 kpl**
- Siipikarjatilat **163 kpl** (0 tuotantosiipikarjaa)
- Vesiviljelylaitokset **3 kpl**
- Turkistarhat **0 kpl**
- Tarhatun riistan tilat **1 kpl**
- Mehiläistarhat 27 kpl
- Muut tuotantoeläinyksiköt

b. Lemmikit (lkm)

- Arvio lemmikkien määrästä **4663 kpl**

2. Eläinlääkäripalvelut

a. Terveystuotosopimukset

Nauta

- Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus **64**
- Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa **62**
- Terveystuotospitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista) **84 %**

Sika

- Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus **2 kpl**
- Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa **2 kpl**
- Terveystuotospitopaikkojen osuus (% kaikista sikojen pitopaikoista) **20 %** (100 % tuotantosikaloista)

Siipikarja

- Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus **0 kpl**
- Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa **0 kpl**
- Terveystuotospitopaikkojen osuus (% kaikista siipikarjailoista)

Muut terveystuotosopimukset

- Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus **0 kpl**
- Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa **0 kpl**

Terveystuototyön resurssitarve, 0,5 htv

b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta

Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveystuoto)

- Sairaskäynnit virka-aikana **895 kpl**
- Sairaskäynnit päivystysaikana **108 kpl**

Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla

- Sairaskäynnit virka-aikana **4545 kpl**
- Sairaskäynnit päivystysaikana **481 kpl**

Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve 5 htv

3. Eläinten terveyden valvonta

a. Terveysvalvonta

Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvat pitopaikat (lkm)

- Siipikarjan salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvat pitopaikat **1 kpl**
- Uudistuseläimiä tuottavat sikojen pitopaikat, salmonellavalvonta **0 kpl**
- Pitopaikat, joilla toimitetaan nautoja keinosiemennysasemalle, salmonellavalvonta **0 kpl**
- Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta **0 kpl**

Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat

- Maedi-visna / CAE **1 kpl**
- Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma **0 kpl**
- Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD) **0 kpl**

b. Muu eläinten terveyden valvonta 0

Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve 0,136 htv

4. Sivutuotevalvonta

- Haaskatoiminnan valvonta **6 kpl**
- Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta **0 kpl**
- Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta **0 kpl**
- Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta **0 kpl**

Sivutuotevalvonnan resurssitarve 0,01 htv

5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet (lkm)

- Kennelit **1 kpl**
- Hevostallit **31 kpl**
- Riistanhoidolliset tarhat **1 kpl**
- Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat **0 kpl**
- Eläinkaupat **1 kpl**
- Eläinlaitokset **2 kpl**

b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset (lkm)

- Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista **100 kpl**

c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve 0,7 htv

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON LABORATORIOPALVELUT

Näytteiden tutkiminen on Imatran seudun ympäristötoimessa järjestetty seuraavasti:

Maitonäytteet lähetetään tai tuottaja lähettää meijerin laboratorioon tai kaupalliseen laboratorioon. Tulokset tulevat Parikkalan toimipisteessä yhteiseen sähköpostiin, mistä ne ovat kaikkien luettavissa. Ruokolahdella tulokset tulevat eläinlääkärin sähköpostiin.

Osa eläinlääkäreistä viljelee näytteitä myös itse etenkin päivystysaikana. Tähän tarkoitukseen ei ole erikseen henkilökuntaa.

Verinäytteet tutkitaan omilla laitteilla soveltuvin osin, muilta osin lähetetään kaupallisiin laboratorioihin. (mm. Movet, Laboklin, Kliinisen mikrobiologian laboratorio, Ruokavirasto) Parikkalan ja Ruokolahden vastaanotoilla on Catalyst One – verinäyteanalysointilaitteet sekä yksittäisiä pikatestilaitteita verinäytteiden analysointiin. Vastaukset saadaan saman päivän aikana.

Ulostenäytteet ja virtsanäytteet voidaan soveltuvin osin tutkia vastaanotoilla, kudos-, ym. näytteet lähetetään pääsääntöisesti eteenpäin kaupallisiin laboratorioihin. (mm. Patovet, Movet)

Ihoraapenäytteet tutkitaan itse mikroskoopilla tai lähetetään ulkopuoliseen laboratorioon tutkittavaksi.

Kalat ja raadonavausta tarvitsevat kokonaiset eläimet lähetetään Ruokavirastoon Helsinkiin, joskus myös Ouluun tai Kuopioon. Matkahuolto on lopettanut kokonaisten eläinraatojen kuljetukset vuonna 2023 ja tällä hetkellä kokonaisten eläinraatojen lähetyksissä on haasteita. Tarpeen vaatiessa selvitetään esimerkiksi tavarataksipalveluiden mahdollisuudet eläinraatojen kuljettamiseen.

Laboratoriovastausten viivytyksetön vastaanottaminen tapahtuu sähköpostilla. Jotkut laboratoriot (etenkin Ruokavirasto) lähettävät vastaukset myös kirjepostilla.

Tartuntavaarallisen materiaalin pakkaaminen ja lähettäminen tapahtuu suojaruostusta käyttäen. Lähetykseen laitetaan asianmukaiset merkinnät, jotka ovat löydettävissä Ruokaviraston verkkosivuilta.